

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Veronika Škopíková

Podjatost rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení

Diplomová práce

Olomouc 2013

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Podjatost rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

Ve Veselí nad Moravou dne 19. 8. 2013

Veronika Škopíková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce, paní JUDr. Miluši Hrnčířkové, Ph.D., za její cenné rady a připomínky. Dále také své rodině, příteli a všem svým blízkým za jejich podporu a trpělivost, jež mě provázela během celého mého studia.

Moto:

„ disputes will be decided by three impartial and intelligent men, known for their probity and good understanding, two to be chosen by the disputants- each having the choice of one- and the third by those two. ”

„...spory rozhodnou tři nestranní a rozumní muži, pověstní svou bezúhonností a schopností jednat v souladu, dva z nich vyberou sporné strany- každá po jednom- a třetího zvolí tyto dva. ”

Rozhodčí doložka obsažená v poslední vůli
Georga Washingtona z 9. července 1799

Obsah

1. Úvod	6
2. Mezinárodní rozhodčí řízení	9
2.1. Mezinárodní rozhodčí řízení.....	9
2.2. Historické kontexty	11
2.3. Cesta k současné právní úpravě rozhodčího řízení.....	13
2.4. Vztah rozhodčího řízení a soudního řízení.....	15
3. Osoba rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení	18
3.1. Komparace předpokladů osoby rozhodce.....	18
3.1.1. Předpoklady podle českého práva	19
3.1.2. Předpoklady podle dalších právních úprav.....	20
3.2. Neslučitelnost rozhodce.....	21
3.3. Proces určení a jmenování rozhodce	22
3.4. Postavení rozhodce	24
4. Etický kodex rozhodce se zaměřením na podjatost	26
4.1. Mlčenlivost.....	27
4.2. Nestrannost a nezávislost.....	29
4.3. Podjatost rozhodce jako procesní aspekt.....	31
4.3.1. Objektivní charakter důvodů pro podjatost	32
4.3.2. Vztah nestrannosti a podjatosti.....	32
4.4. Komparace standardů podjatosti	34
4.4.1. Podjatost z pohledu Zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů ...	34
4.4.2. Podjatost z pohledu Modelového zákona UNCITRAL a IBA Guidelines.....	35
4.4.3. Seznamy IBA Guidelines	36
4.5. Podjatost rozhodce v praxi	39
5. Procesní důsledky podjatosti rozhodce	41
5.1. Vyloučení rozhodce.....	41
5.2. Zrušení rozhodčího nálezu a odepření jeho uznání a výkonu	43
5.2.1. Námitka podjatosti.....	43
5.2.2. Zrušení rozhodčího nálezu.....	45
5.2.3. Odmítnutí uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu	46
6. Závěr	48
7. Shrnutí	50
8. Resumé	51

1. Úvod

Mezinárodní rozhodčí řízení patří k řízením, které je v současné době považováno za standardní způsob řešení přeshraničních obchodních sporů. V souvislosti s tímto alternativním způsobem řešení přeshraničních obchodních sporů je spojeno mnoho pozitivních prvků. Za jednu z mnoha jeho nesporných výhod patří skutečnost, že si strany mohou vybrat osobu, která jejich spor projedná a učiní závazné rozhodnutí v jejich případě. Tato volba rozhodce je jedním z nejdůležitějších momentů mezinárodního rozhodčího řízení, neboť správná volba je výsledkem stejně kvalitního rozhodnutí. Při výběru dané osoby musí strany zvážit mnoho okolností počínaje charakteristikou jejich sporu přes obecné požadavky kladené na rozhodce a vyhodnocením jejich kvalifikačních schopností konče. *Co vše se skrývá pod rozhodcovskou způsobilostí?* Pod rozhodcovskou způsobilostí si představíme nejenom naplnění obecných a kvalifikačních požadavků, ale i to, že každý rozhodce musí od zvolení své osoby splňovat principy nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti. Tyto principy jsou garancí spravedlivého procesu. Jedná se o důležité standardy, které ačkoli jsou předmětem národních právních úprav, tak jim v praxi není věnována adekvátní pozornost a v neposlední řadě mohou být samotnými rozhodci anebo jejich klienty zneužívány. Právě tato skutečnost může činit z mezinárodního rozhodčího řízení neperspektivní způsob řešení sporu, který tak může zůstat v podvědomí veřejnosti uchován.

Tato diplomová práce se věnuje podjatosti rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení. Podává pohled na problematiku principů nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti v mezinárodním rozhodčím řízení, ale převážně pohled na existenci podjatosti na straně rozhodce a procesní důsledky s ní spojené.

Pracovní hypotéza, která nás provází celou diplomovou prací, zní: Principy nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti na straně rozhodce jsou nezbytné požadavky, které zcela zásadním způsobem ovlivňují výsledek mezinárodního rozhodčího řízení.

Cíl, kterého chceme pomocí této diplomové práce dosáhnout, je odpovědět si na následující otázky: *Co to je podjatost rozhodce? Jaké mezinárodně uznávané dokumenty se jí věnují? Jaké procesní důsledky nastanou v případě podjatosti rozhodce?* A prostřednictvím položených otázek potvrdit nebo vyvrátit zkoumanou hypotézu.

Podjatost rozhodce je téma, které není na tuzemském poli příliš řešeno a není mu věnována pozornost, jakou by si zasloužilo, proto při zpracování tématu vycházíme zejména ze zahraniční literatury. Neopomíjíme ale i přední české odborníky na rozhodčí řízení, kteří se

podjatostí rozhodce zabývají jen okrajově. S ohledem na podjatost rozhodce se snažíme poskytnout porovnání přístupů dle různých právních úprav. V diplomové práci také čerpáme z časopiseckých článků a vrchol významu je kladen na judikaturu vnitrostátních soudů a mezinárodních rozhodčích institucí s cílem poskytnout praktickou perspektivu.

Při psaní této diplomové práce používáme metody vědecké práce. Držíme se komparativní metody, metody abstrakce a konkretizace, analýzy a syntézy, indukce a dedukce.¹

Důvod, proč je námi vybráno právě toto téma, je, že principy nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti rozhodce jsou předpoklady, které dle našeho přesvědčení mají v praxi mezinárodního rozhodčího řízení důležité místo a jsou velmi často opomíjeny. Proto je hlavním **přínosem** diplomové práce poskytnout čtenáři ucelený dokument, jež se zabývá výkladem těchto principů a podjatostí rozhodce. Následně utvrdit veřejnost, že dodržování těchto principů je synonymem pro kvalitní rozhodnutí a v poslední řadě poskytnout představu o následcích spojených s podjatostí rozhodce.

Diplomová práce se celkově **člení** do šesti kapitol včetně úvodu a závěru. Po *úvodní* části následuje uvedení do mezinárodního rozhodčího řízení. Tato kapitola si klade za úkol vysvětlit základní pojem celé diplomové práce, a to mezinárodní rozhodčí řízení a jeho prvky. Dále se zabýváme historickým vývojem a kontexty rozhodčího řízení, právní úpravou rozhodčího řízení na poli vnitrostátním i mezinárodním, vymezením teoretických koncepcí, na kterých stojí rozhodčí řízení a okrajově vztahem rozhodčího a soudního řízení.

Třetí kapitola se věnuje osobě rozhodce. V rámci ní je pojednáno o předpokladech, jež jsou kladeny na osobu rozhodce v mezinárodní obchodní arbitráži z vnitrostátního práva i mezinárodních předpisů, dále o neslučitelnosti rozhodce s jinými funkcemi především z pohledu práva tuzemského, procesem určení a jmenování rozhodce a na závěr postavením rozhodce v řízení a zamyšlení se nad teoriemi, jež ovládají jeho status.

Kapitola *čtvrtá* má v diplomové práci důležité místo, protože se zabývá etickým kodexem rozhodce s ohledem na jeho podjatost. Prvně vymezuje samotný etický kodex a jeho poslání v mezinárodní arbitráži a následně rozebíráme etické povinnosti, jako jsou mlčenlivost rozhodce, jeho nestrannost a nezávislost, podjatost rozhodce jako důsledek nestrannosti a nezávislosti, tedy procesní aspekt. V rozsahu podjatosti rozhodce jsou blíže rozebrány důvodné pochybnosti o podjatosti a vztah nestrannosti a podjatosti. Pomocí komparativní metody jsou standarty podjatosti porovnávány podle českého právního řádu,

¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. 170- 173 s.

mezinárodních právních úprav a *soft law*. Poslední část této kapitoly se věnuje příkladům, které reflektují podjatost v arbitrážní praxi.

Pátá a předposlední kapitola se rozpadá do procesních důsledků podjatosti rozhodce, které mohou v jejím výsledku nastat. Důsledky jsou záporného charakteru počínající námitkou podjatosti, vyloučením rozhodce a v horším případě vedou až ke zrušení rozhodčího nálezu nebo odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu.

V závěru této diplomové práce hodnotíme výsledky a pomocí položených otázek potvrzujeme nebo vyvracíme vymezenou pracovní hypotézu.

2. Mezinárodní rozhodčí řízení

Tato kapitola se věnuje základním pojmům rozhodčího řízení, které nás budou provázet celou diplomovou prací. Podíváme na stěžejní pojem celé práce *mezinárodní rozhodčí řízení*, následně na historický vývoj arbitráží, a to od počátku civilizace až do současnosti. V konečné fázi této kapitoly se pozastavíme se nad teoriemi, které ovládají rozhodčí řízení, a nakonec vymezení jeho vztah k soudnímu řízení.

2.1. Mezinárodní rozhodčí řízení

Na úvod této podkapitoly nám dovolte si položit základní otázky: *Co je to mezinárodní rozhodčí řízení a čem spočívá jeho „mezinárodnost“? Může být rozhodčí řízení konáno ve všech sporech?* Tyto otázky nás budou provázet celou podkapitolou a pokusíme na všechny odpovědět.

V současných právních systémech je rozhodčí řízení pojímáno jako prostředek, v jehož rámci je rozhodování o zájmech jedné nebo více osob svěřeno jedné nebo více jiným osobám-*rozhodcům*-, které odvozují svoji pravomoc od dohody stran, nikoli od orgánu státu.² Již se samotné definice vidíme, že se jedná o další prostředek, pomocí něž mohou být spory mezi stranami s konečnou platností vyřešeny. Spory jsou předkládány rozhodcům na základě dohody stran a jsou řešeny nezávislými a nestrannými osobami či institucemi, jakožto osobami soukromého práva. Základní podmínkou rozhodčího řízení je **rozhodčí smlouva**. Rozhodčí smlouva je dobrovolná písemná dohoda stran o tom, že jejich spor rozhodne jeden nebo více rozhodců nebo určitý rozhodčí soud.³ Dalším předpokladem pro konání rozhodčího řízení je jeho způsobilý předmět tzv. *arbitrabilita* nebo také okruh sporů přípustných k rozhodčímu řízení. Dle teorie je dělena na objektivní a subjektivní. Objektivní arbitrabilita je možnost stran ujednat si v rozhodčí smlouvě, jaký spor bude řešen v rozhodčím řízení.⁴ Autonomie vůle stran je však omezena vnitrostátním právem a v některých případech nelze odebrat obecným soudům jejich výlučnou pravomoc. Subjektivní arbitrabilita má dopad na konkrétní právní subjekty.⁵ *Co může být tedy předmětem sporu, aby mohl rozhodnout rozhodce či rozhodčí instituce?* Touto otázkou se žádná mezinárodní úmluva ani Vzorový

² BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2012, 8 s.

³ RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin Advokacie*, 2003, č. 5, 37 s.

⁴ LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KRÖLL, Stefan. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 188 s.

⁵ Tamtéž 187 s.

zákon UNCITRAL o obchodní arbitráži nezabývá, je ponechána na národních právních řádech. Většina právních řádů vymezuje arbitrabilitu ve věcech majetkových sporů, o nichž lze uzavřít smír, popř. sporů o právech, se kterými mohou strany disponovat.⁶ V českém právu je pozitivně vymezena velmi úzce. Tuzemský zákon hovoří o arbitrabilitě sporu v § 2, kdy se musí jednat o majetkový spor s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu a taktéž ve věcech, kdy je možné o předmětu sporu uzavřít smír.⁷

Zmíníme ještě několik dalších definic, které nám nastiňují rozhodčí řízení. Definice jsou si víceméně podobné, vždy závisí na samotném autorovi nebo odborníkovi, jak hodnotí vlastní znaky rozhodčího řízení a jak na rozhodčí řízení nahlíží. Mezi stručné dle Rozehnalové můžeme zařadit například:

“Dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu senátu, který vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí“⁸

nebo obsáhlejší:

“Na základě platné rozhodčí smlouvy mohou strany podřídit urovnání sporu, který mezi nimi vzešel, nebo který by mohl vzejít později, závaznému nálezu třetí soukromé osoby. Uplatněním dohody obsažené v rozhodčí smlouvě nahrazují strany pravomoc obecného soudu. Strany jsou pány arbitážního jednání. Rozhodce může do řízení zasahovat jen v mezích stanovených mu rozhodčí smlouvou či kogentními ochrannými ustanoveními daného právního řádu. Řízení končí nálezem, který může být soudně vykonán. Napadnout nález lze jen za nedodržení postupů stanovených v rozhodčí smlouvě“⁹

Důležitým aspektem každého mezinárodního rozhodčího řízení je *mezinárodní prvek*, popř. zahraniční nebo cizí prvek, kdy předmětem rozhodčího řízení je spor vzniklý ze soukromoprávního vztahu s mezinárodním prvkem. Mezinárodní prvek může spočívat v **subjektech** soukromoprávního vztahu, jež mají bydliště nebo sídlo na území různých států, dále v **předmětu** právního vztahu nebo kombinací obou prvků.¹⁰

Vedle rozhodčího řízení mohou být spory vyřešeny prostřednictvím dalších prostředků nesoudního charakteru, a to tzv. *Alternative dispute resolution (ADR)*. Jedná se o alternativní

⁶ HRADILOVÁ, Veronika. Diversity in the scope of arbitrability. *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009. [cit. 11. 6. 2013]. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/arbitrabilita/Hradilova_Veronika_1559_.pdf>.

⁷ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: Nakladatelství ASPI Publishing, s.r.o., 2008. 32 s.

⁹ SANDERS Pieter. *Arbitration, International encyclopaedia of comparative law*, J.C.B. Mohr, 1996. 5 s.

¹⁰ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 18 s.

způsoby řešení sporů a mezi ně patří mediace, conciliace, arbitráž a expertíza. Stejně tak jako pro rozhodčí řízení je pro ně příznačné, že k vyřešení konkrétního sporu je zapotřebí souhlasu stran. Mezi jednotlivými alternativními způsoby řešení sporu se vyskytují jiné charakteristické znaky, například rozdíl mezi mediací a rozhodčím řízením spočívá v tom, že pro mediaci je typické, že zcela závisí na zúčastněné straně, zda se navrženého způsobu řešení sporu zúčastní či nikoliv. Pokud se strana rozhodne, že se mediace nezúčastní, není možné řízení konat.¹¹

Na závěr lze konstatovat, že je na rozhodčí řízení nahlíženo ze čtyř úhlů, a to:

- *Alternativní řízení k řízení soudnímu,*
- *Zvláštní mechanismus řešení sporu se soukromým aspektem,*
- *Způsob, kde je kontrola prováděna stranami sporu,*
- *Závazné a vykonatelné rozhodnutí o právech a povinnostech stran.*¹²

2.2. Historické kontexty

Rozhodování sporů už od počátku civilizace patřilo mezi základní funkce státu. Je pravdou, že v nejstarších dobách se spory řešily více násilím a svépomocí než prostřednictvím určitého systému institucí, uplatňovalo se tedy pravidlo, kdo byl silnější, byl v právu. Postupem času však první civilizace upustila od vzájemných nepokojů a stále trvající nejistotě a začala konflikty mezi sebou řešit prostřednictvím vybraných zástupců kmenů- *arbitrů*. Tento okamžik je považován za počátek rozhodčího řízení.

Arbitrážní charakter primitivní justice kmenů keltských, slovanských, germánských a dalších spočíval v tom, že spory v samotném kmenu nebo mezi kmeny byly svěřovány vybraným a významným lidem v kmenu a těmito vybranými řešeny.¹³ Svěřením sporů do rukou arbitra předcházelo pouze udělení souhlasů sporných stran a tímto souhlasem přecházelo řešení sporu na toho *spravedlivějšího*. Pokud bychom se podívali zpětně do minulosti, tak nejstarší zmínku o rozhodčím řízení nalezneme v hliněných destičkách, které byly objeveny v oblasti Středního východu.¹⁴ V dobách římského impéria najdeme připomenutí v Zákoně dvanácti desek (*Lex duodecim tabularum*) o arbitráži, rozhodčím soudci a rozhodci jako arbitrovi. Rozdíl mezi rozhodčím soudcem a rozhodcem byl v tom, že

¹¹ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Meritum Rozhodčího řízení*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2007. 4 s.

¹² LEW, MISTELIS, KRÖLL. *Comparative...* 3 s.

¹³ Tamtéž 18 s.

¹⁴ BORN, Gary. *International Commercial Arbitration*. 3. vydání. London: Kluwer Law International, 2009. 10 s.

první řešil meritum právního sporu a druhý se nezabýval jádrem sporu, ale řešil neshody mezi stranami, tedy měl spíše funkci smířčího arbitra. Postupem času zůstala arbitráž jako mimosoudní způsob řešení sporu a rozhodce vystupoval jako nezávislá osoba rozhodující dle svého uvážení.¹⁵

V období středověku se státní moc centralizovala u krále. Z raného počátku středověku mělo soudnictví charakter arbitrážní, ale s postupným upevněním královské moci došlo k rozmachu jurisdikce u samotného krále a oslabení významu arbitráže. Arbitráž však zůstala zachována v situacích, kdy bylo potřeba vyřešit spor s největší rychlostí tzv. *na místě*, příkladem byly spory na tržištích mezi kupci.

Za opětovné a velké rozšíření rozhodčího řízení se považuje Francouzská revoluce v období novověku. Ústavodárné shromáždění prohlásilo arbitráž v roce 1790 za vůbec nejrozumnější prostředek pro řešení a ukončení sporů mezi občany, následkem tohoto prohlášení byla arbitráž uzákoněna pro různé druhy řešení sporů.¹⁶ Zakotvení arbitráže bylo položeno do článku 86 francouzské Ústavy, který stanovil: „Právo občanů na volbu rozhodčího řízení pro urovnání jejich sporů nesmí být žádným způsobem porušeno.“¹⁷

Počátky rozhodčího řízení můžeme nalézt také v českém právu, a to konkrétně za vlády knížete Konráda Oty ve 12. století. Jeho osoba proslula zejména Statutem, který zakotvil *Slubný soud* jako soud rozhodčí. Tato instituce postupně ztrácela na významu, jelikož rozhodci nedodržovali obecné procesní předpisy a ani obecné zásady právní. Za vlády Karla IV. tato instituce zanikla, ale přesto se začaly vytvářet nové rozhodčí instituce, kde spory rozhodovaly tzv. ubrmani. Na ubrmany bylo nahlíženo jako na rozhodce pocházejících z řad duchovních, později laiků, kteří měli pravomoc rozhodnout spor na základě volby stran.¹⁸

Za druhý významný posun v českém právu byl považován *Říšský zákon č. 113/ 1895*, který přinesl s sebou mnoho formálních požadavků rozhodčího řízení, jako byl například platný projev vůle stran pro založení pravomoci, předmět sporu v podobě právně existujícího vztahu mezi stranami a také písemnost rozhodčí smlouvy.

Přistoupení Československa k Ženevskému protokolu a Ženevské úmluvě v roce 1931 umožnilo podílet se na spoluutváření moderní mezinárodní arbitráže.

Za období komunismu byla arbitráž používána pouze v oblasti mezinárodního obchodu, ale rok 1989 přinesl zásadní změnu v podobě následného přijetí *zákona č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, ve znění pozdějších předpisů, kdy

¹⁵ RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997. 6 s.

¹⁶ Tamtéž 19 s.

¹⁷ FOREJT, Alois. *Řešení sporů v rozhodčím řízení*. Praha: PROSPEKTRUM, 1995. 5 s.

¹⁸ RŮŽIČKA: *Mezinárodní obchodní*. 19 s.

Česká republika navázala na tradici rozhodčího řízení coby efektivního řešení sporů.¹⁹ Změna spočívala nejenom ve znovuoživení arbitráže, ale také její použití ve sporech vnitrostátní povahy.

Vývoj arbitráže prošel svým vývoje nejenom ve světě, ale i na našem území. Ačkoli osoba rozhodce byla v minulosti zatlačována do pozadí a v mnoha ohledech byla dána přednost soudci, tak nikdy se na něho zcela nezapomnělo a jeho úloha se dostává do popředí v následujících letech.

2.3. Cesta k současné právní úpravě rozhodčího řízení

Prvotní právní úpravu rozhodčího řízení v českých zemích nalezneme v *zákoně č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních*, jinými slovy civilní soudní řád. Tímto zákonem byla v § 577 a násl. upravena možnost uzavření rozhodčí smlouvy ve věcech, v nichž lze uzavřít smír. V dalších ustanoveních byl upraven mechanismus jmenování rozhodců a vlastní rozhodčí řízení.²⁰

Zákonem č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech, zachoval ve své struktuře rozhodčí řízení v § 648 a násl., ale omezil možnost uzavření rozhodčí smlouvy, pokud byla jednou stranou československá právnická osoba.

Samostatná právní úprava rozhodčího řízení byla uzákoněna *zákonem č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů*. Současně s tímto zákonem nabyly účinnosti občanský zákoník, občanský soudní řád a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Důležitou změnou oproti dřívější úpravě bylo, že rozhodčí řízení přestalo být součástí obecného právního předpisu. Tento zákon však stanovil další omezení, a to možnost projednat pouze majetkový spor z mezinárodního obchodního styku.²¹ Tímto zákonem došlo k vyloučení sporů v čistě vnitrostátních vztazích.

Podíváme-li více se do současnosti, nalezneme *zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZRŘ“). Tento zákon je považován za stěžejní, co se týče vnitrostátní úpravy. Jedna se o pramen, který nahradil od 1. ledna 1995 zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Za hlavní cíl a přínos tohoto zákona bylo

¹⁹ Unie pro rozhodčí řízení a mediační řízení v ČR. Rozhodčí řízení a rozhodčí smlouvy. [online]. Urmr.cz[cit. 7. února 2013]. Dostupné na <<http://www.urmr.cz/files/brozura-rozhodci-řízení.pdf>>.

²⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ RŮŽIČKA: *Mezinárodní obchodní*. 20 s.

právě odstranění úzké použitelnosti rozhodčího řízení pouze na spory majetkové vznikající v mezinárodním obchodním styku. Až do konce roku 1994 bylo rozhodčí řízení určeno výlučně pro rozhodování sporů v mezinárodním obchodním styku a v souvislosti s ním. Toto vše bylo především výsledkem postavení Československa ve světě po roce 1948, kdy z důvodů politických nebylo možné *a priori* připustit k řešení majetkových sporů pravomoc a příslušnost cizozemských soudů jako projevů státní moci jiné země s účinky pro Československo, na druhou stranu ani Československo jako příslušník tehdejšího východního bloku nemohlo existovat zcela izolovaně od ostatního světa a bylo značně závislé na realizaci zahraničně obchodních vztahů.²² Zákon se zaměřuje na řešení majetkových sporů v rozhodčím řízení kromě těch, v nichž nelze uzavřít soudní smír a také těch týkajících se konkursu a vyrovnání, a to sporů buď s mezinárodním prvkem nebo bez mezinárodního prvku.

V souvislosti s rekonstrukcí českého soukromého práva je od 1. 1. 2014 právní úprava některých otázek rozhodčího řízení včetně uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů začleněna do *zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém*, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi další významné předpisy vnitrostátní povahy patří zejména:

- Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále ZMPS),
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále OSŘ),
- Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů,
- dále řady jednotlivých rozhodčích soudů České republiky, které jsou publikovány v Obchodním věstníku.

Z mnohostranných mezinárodních smluv jsou pro Českou republiku závazné zejména:

- Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (vyhláška č. 176/1964 Sb.) (dále EÚ),

²² BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Rozhodčí řízení a komunitární právo. *Evropské právo*, 2002, č. 10, s. 8.

- Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států tzv. *Washingtonská úmluva* (vyhláška č. 420/1992 Sb.),
- Ženevský protokol o doložkách o rozsudcích z roku 1923 (č. 191/1931 Sb.),
- Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků (č. 192/1931 Sb.),
- Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (vyhláška č. 74/1959 Sb.) (dále jen NewÚ),
- Vzorový zákon přijatý komisí UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1985 (dále Modelový zákon),
- Rozhodčí pravidla UNCITRAL pro řízení ad hoc,
- Smírčí pravidla UNCITRAL,
- Rozhodčí řád EHK.

Z dvoustranných smluv jsou pro Českou republiku závazné zejména:

- Smlouvy o právní pomoci,
- Smlouvy o ochraně investic.²³

2.4. Vztah rozhodčího řízení a soudního řízení

V předchozí kapitole se věnujeme základním znakům rozhodčího řízení. *Otázkou zůstává, proč je na rozhodčí řízení nahlíženo s větší oblibou než na řízení před soudy a jaký je mezi nimi vzájemný vztah?* Tato otázka nám nepodává jasnou odpověď, protože vzájemný vztah rozhodčího řízení a soudního řízení není přesně vymezen. Ve většině právních řádů mohou panovat pochybnosti o jejich vzájemné povaze, je to ale zejména způsobeno nevyjasněnou povahou rozhodčího řízení. Existuje několik teorií, které se snaží popsat samotné rozhodčí řízení a vymežit tak jeho vztah k řízení soudnímu. Správně porozumíme rozhodčímu řízení jen tehdy, když se seznámíme s následujícími teoriemi:²⁴

1) **Teorie jurisdikční** (*Judicial Theory*) - vychází z myšlenky, že rozhodčí řízení je řízení sporné a rozhodci mají dānu pravomoc rozhodovat spory, která pramení ze zákona a

²³ RŮŽIČKA: *Mezinárodní obchodní...* 21 s.

²⁴ S tímto členěním koncepcí se setkáme např. u Bělohlávka: BĚLOHLÁVEK: *Zákon o...* 23- 34 s., dále u LEW, Julian. *Applicable Law in International Commercial Arbitration*. New York: Oceana Publications- Dobbs Ferry, 1987. 5 s.

kteřá je na rozhodce přenášena na základě platně uzavřené rozhodčí smlouvy. Pravomoc rozhodce je tedy odvozena od státu, a nikoliv od dohody stran, a rozhodce je jeho orgánem, který kontroluje a reguluje rozhodčí řízení. Z tohoto důvodu jsou také rozhodčí nálezy vykonatelné, protože jsou vydávány orgány nadanými soudní mocí. Tato teorie vznikla už v době před 2. světovou válkou a vychází z myšlenky, že stát má pravomoc dle svého uvážení kontrolovat a regulovat všechna rozhodčí řízení probíhající v dosahu jeho jurisdikce.²⁵ Pro mezinárodní rozhodčí řízení tak platí, že rozhodčí řízení odvozuje svoji zákonnost a účinnost od práva určitého státu, neboť každý stát má právo regulovat a kontrolovat aktivity realizované v jeho teritoriu.²⁶ Výsledkem této teorie je tedy to, že právo konkrétního státu ovlivňuje základní pravidla pro konání rozhodčího řízení na jeho území. V konkrétních případech má vliv na platnost rozhodčí smlouvy a její účinky, pravomoc rozhodčího senátu a účinky rozhodčího nálezu.

2) **Teorie smluvní** (*Contractual Theory*) - tato teorie je založena na dohodě stran. Rozhodci nejsou nadáni pravomocí ze zákona, ale rozhodčí smlouvy jakožto projevu vůle autonomie stran. Strany v této rozhodčí smlouvě vyjadřují souhlas být vydaným rozhodnutím vázány, což je základním předpokladem pro tuto koncepci. Úloha státu je zde velmi omezená, je uplatněna pouze v případě námítky veřejného pořádku a již zmíněné arbitrability sporu. Smluvní teorie patří mezi teorie nejstarší, protože již v dobách primitivní justice vybraný odborník nenalézal právo, ale měl nahradit dohodu stran, tam kde ji nevytvořily samy. Tato koncepce byla původně zastávána Ústavním soudem České republiky²⁷, ale judikatura Ústavního soudu doznala od roku 2002 výrazné změny. Změny spočívají v posunu od smluvní teorie směrem ke koncepci jurisdikční, které chápou rozhodčí řízení jako nalézání práva soukromoprávním subjektem a analogické a ekvivalentní řízení k řízení soudnímu.²⁸

3) **Teorie smíšená** (*Mixed Theory*) - už z názvu samotné teorie vyplývá, že se jedná o pravomoc rozhodců rozhodovat spory na základě rozhodčí smlouvy, přitom postavení rozhodců vychází z práva místa konání rozhodčího řízení. V místě konání rozhodčího řízení je rozhodcům přiznáno postavení soukromých soudců a vydané rozhodnutí je soudně vykonatelné. K této teorii se moc nepřihlíží, má spíše doktrinální výklad a podává možnost popsat působení rozhodčí smlouvy ve vztahu k právu na projednání a rozhodnutí sporu.²⁹

²⁵ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o...* 26 s.

²⁶ Tamtéž 27 s.

²⁷ Příkladem lze uvést Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02 publikované ve Sbírce nálezů a usnesení ÚS, sv. 27, usnesení evid. č. 20, 257 s. a násl.

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, dále Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2487/ 2010.

²⁹ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o..* 34 s

4) **Teorie autonomní** (*Autonomy theory*) - tato teorie je spíše okrajovou koncepcí a definuje rozhodčí řízení jako zvláštní druh řízení, řízení *sui generis*, které nemůže být posuzováno podle žádného právního řádu, a to ani podle právního řádu místa *loci arbitri*, kde řízení probíhá.

Obecně lze říci, že se odborná veřejnost spíše pozitivně staví k teorii jurisdikční, ovšem ale s výhradou, že dochází k delegaci státní moci.³⁰ Mezinárodní rozhodčí řízení nemůže probíhat mimo území konkrétního státu, je nezbytné přijmout právní rámec státu, pod jehož jurisdikcí bude řízení probíhat. Konkrétní právní řád nám poté stanoví, zda řízení připustí či nikoli, za jakých podmínek a v jakém rozsahu a stanoví základní požadavky rozhodčího řízení, například subjektivní a objektivní arbitrabilitu. V souvislosti s danými teoriemi zdůrazňujeme, že osoba rozhodce nesmí být ztotožňována s osobou soudce, protože rozhodce není státní orgán. Otázka postavení rozhodce s ohledem na jurisdikční teorii je předmětem další kapitoly 3. 4. Postavení rozhodce, kde je taktéž vymezen náš názor.³¹

V úvodu této podkapitoly si pokládáme otázku, jaký je vzájemný vztah rozhodčího a soudního řízení. Na tento vztah můžeme nahlížet s tím, že cílem rozhodčího řízení je projednat a rozhodnout určitý právní spor a chránit tak zájmy stran arbitráže, ale úloha soudu je mnohem širší, protože chrání zájmy celé společnosti.³² Činnost soudu v rozhodčím řízení spočívá v roli:

- *Pomocné*
- *Kontrolní*
- *Paralelní a související*³³

Role pomocná se shledává v tom, že soud zasahuje do rozhodčího řízení tehdy, pokud může lépe dosáhnout účelu rozhodčího řízení. Následnou pomocí může být například nařizování předběžných opatření, pomoc při provádění důkazů a úschova rozhodčích nálezů. Konkrétním příkladem **kontrolní funkce** soudu je možnost na návrh jedné ze stran zrušit rozhodčí nález nebo pozastavit jeho výkon, popřípadě soud může odmítnout uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu. **Paralelní a související** je spíše doplňková a realizována může být pouze při určení soudní příslušnosti soudu dle nařízení Brusel I. jako paralelního k rozhodčímu řízení. Za tuto paralelní činnost soudů může být považována pomoc při jmenování rozhodců, dokazování a řízení o zrušení rozhodčích nálezů.

³⁰ Tamtéž 35 s.

³¹ 3. 4. Postavení rozhodce, 23 s.

³² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Řešení sporů v mezinárodním obchodním styku*. Právnícké sešity. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 15 s.

³³ Členění podle přednášky z Mezinárodního práva soukromého JUDr. Mag. iur. Michala Malacky, Ph.D., MBA na Právnícké fakultě v Olomouci ze dne 19. 11. 2012.

3. Osoba rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení

Osoba rozhodce spjata se samotným vývojem lidské civilizace. Na její osobu je už od dob primitivní justice nahlíženo jako na přirozenou autoritu. Již v té době rozhodce představuje arbitra, kterému je přiznána taková pravomoc, aby mohl strany sporu vyslechnout a rozhodnout spor.³⁴

V současné době hlavním úkolem rozhodce je taktéž rozhodnout spor, který mu byl svěřen. Svěření sporu do jeho rukou nenastává automaticky, ale je podmíněno jeho souhlasem. Spor může být rozhodnut buď jediným rozhodcem jako předsedou rozhodčího tribunálu nebo společně s ostatními členy tribunálu. Všichni jsou vázáni, aby k věci přistupovali nestranně a vydali ve věci spravedlivé rozhodnutí bez zbytečného prodlení a nákladů. Rozhodce vystupuje z pozice práva soukromého, a to na rozdíl od role soudce. Pravomoc soudce je založená státní moci a vystupuje ze strany veřejného práva a rozhodci je jeho pravomoc dána pouze na základě uzavřené dohody mezi stranami. Tento výrok neznamená, že by jeho rozhodnutí, jinými slovy rozhodčí nález, nebylo uznáno veřejnou mocí, ale rozhodcova pravomoc nastává v okamžiku, kdy se strany dohodnou, že jejich spor bude řešen rozhodcem, a nikoli soudcem.³⁵

V rámci této kapitoly se zabýváme komplexně osobou rozhodce, blíže se podíváme na předpoklady pro to být rozhodcem, jeho neslučitelnost, proces určení a jmenování rozhodce a na závěr jeho postavení v rozhodčím řízení.

3.1. Komparace předpokladů osoby rozhodce

Osoba rozhodce je vedle stran základním stavebním prvkem rozhodčího řízení. K řádnému výkonu jeho funkce musí být splněny kumulativně dva prvky, a to existence platně uzavřené rozhodčí smlouvy derogující pravomoc obecných soudů a splnění předem stanovených předpokladů pro výkon této funkce.³⁶ Právní řády a mezinárodní úmluvy neukládají obecné omezení na požadavky na funkci *stát se rozhodcem*, které jsou kladeny ve srovnání na advokáty a soudce, jako jsou například věk, právní praxe a morální vlastnosti,

³⁴ RABAN, Pavel. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2004. 88 s.

³⁵ KLEIN, DOLEČEK: *Meritum...* 42 s.

³⁶ ROZEHNALOVÁ: *Řešení sporů...*204 s.

nicméně určité předpoklady jsou právem stanoveny. Blíže se zaměříme na komparaci předpokladů podle různých právních úprav v mezinárodní obchodní arbitráži.

3.1.1. Předpoklady podle českého práva

Právní úprava dle českého ZRŘ stanovuje v § 4 odst. 1 pro výkon funkce rozhodce následující: „Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis³⁷ nestanoví jinak.“³⁸ V návaznosti na toto ustanovení nesmíme opomenout, že musí být současně splněn požadavek nestrannosti a nezávislosti, na který se nezapomnělo v úvodních ustanoveních ZRŘ. Rozhodcem může být podle českého práva pouze fyzická osoba plně způsobilá k právním úkonům bez požadavku odborného vzdělání, to znamená, že se jím může být prakticky kdokoliv. Otázka výběru rozhodce patří mezi nejdůležitější momenty celé arbitráže, proto by strany měly pečlivě zvážit výběr osoby rozhodce s ohledem na jeho odborné vzdělání, neboť správný výběr je jen ku jejich prospěchu. Strany si však ve v konečném důsledku většinou vybírají toho „správného“ rozhodce, u kterého jsou přesvědčeni o jeho odborných i osobních kvalitách a v němž mají důvěru.³⁹

České právo nezakazuje cizinci stát se rozhodcem, stane se jím za předpokladu, je-li splněna podmínka zletilosti a bezúhonnosti podle českého právního řádu nebo na základě kolizní normy postačí, pokud má taková osoba způsobilost k právním úkonům podle českého práva.⁴⁰ Rozehnalová uvádí, že od 1. 1. 2014 je úprava způsobilosti rozhodce přesunuta do českého ZMPS.⁴¹

Co se týče osob právnických, tak ty nemohou být podle českého právního řádu rozhodci, nevylučuje to, aby vydávaly závazné a vykonatelné rozhodčí nálezy. Tato myšlenka vyjadřuje, že právnické osoby v podobě stálých rozhodčích soudů splňují podmínku právní subjektivity⁴² a rozhodčí nálezy jsou vydávány jménem rozhodčího soudu, ale způsobilost být rozhodcem musí splňovat konkrétní fyzické osoby, které ve věci rozhodují, jinými slovy předpoklady musí naplňovat členové rozhodčího senátu, rozhodci.⁴³

³⁷ Například § 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. *Právní rádce*, 2003, č. 10, 22-25 s.

⁴⁰ Podle ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

⁴¹ ROZEHNALOVÁ: *Řešení sporů*...205 s.

⁴² Pozn. Otázka právní subjektivity rozhodčích soudů nebyla s konečnou platností vyřešena podle KLEIN, DOLEČEK: *Meritum*...44 s.

⁴³ KLEIN, DOLEČEK. *Meritum*... 35 s.

3.1.2. Předpoklady podle dalších právních úprav

V této podkapitole rozebereme atributy na funkci rozhodce z pohledu mnohostranných mezinárodních smluv, a to EÚ, Washingtonské úmluvy, dále Rozhodčích pravidel UNCITRALU a Modelového zákona.

EÚ ve svém textu věnuje předpokladům pro rozhodce pouze v jednom ze svých článků, který stanoví, že *v arbitráži, na niž se vztahuje Úmluva, mohou být jako rozhodci jmenováni také cizí státní příslušníci.*⁴⁴ Cílem EÚ je odstranit překážky, které vznikají v organizaci arbitráže ve vztahu k fyzickým a právnickým osobám evropských zemí a podpořit obchodní vztahy mezi státy Evropské unie. Úprava v EÚ je dle našeho názoru stručná, ale dostačující, protože tím není vytvořena překážka pro výkon funkce rozhodce z jiných států.

Washingtonská úmluva deklaruje v článku 12 *„Seznam smírčích soudců a Seznam rozhodců se bude každý skládat z kvalifikovaných osob jmenovaných, jak je stanoveno dále, které jsou ochotny tuto funkci zastávat.“* Na kvalifikované osoby se kladou v článku 14 následující požadavky: *„Osoby jmenované do seznamů budou osobami vysokých morálních kvalit a uznávaných odborností v oblastech práva, obchodu, průmyslu nebo financí, na něž je spolehnutí, že budou vydávat nezávislá rozhodnutí. Odbornost v oblasti práva má u osob zapsaných do seznamu rozhodců zvláštní význam.“*

Rozhodčí pravidla UNCITRAL neupravují žádné speciální podmínky, které by měla osoba rozhodce splňovat, pouze v článku 6 odst. 7 vidíme, že *pokud bude orgán jmenovat rozhodce, tak má zajistit to, aby byl jmenován rozhodce nezávislý a nestranný a přihlíží rovněž k vhodnosti jmenování rozhodce jiné státní příslušnosti než mají strany.* Tato situace může nastat, kdy některá ze stran rozhodce nejmenuje a stranami jmenování rozhodci se nedohodnou na předsedovi rozhodčího senátu.⁴⁵

Modelový zákon je ve svém vymezení předpokladů velmi kusý, stanoví: *„Žádná osoba nemůže být zbavena práva vystupovat jako rozhodce z důvodu svého státního občanství, nedohodly-li se strany jinak.“*

Mnoho stálých rozhodčím soudů ve svých pravidlech a řádech výslovně určuje, že za osobu rozhodce by měla být vybírána flexibilní osoba s dostatkem časových možností a maximálním nasazením, protože jedině osoba, která splňuje tyto atributy, dokáže pracovat na vynikající odborné úrovni.⁴⁶ Příkladem mohou sloužit rozhodčí pravidla Mezinárodní

⁴⁴ Podle Čl. III. Evropské úmluvy.

⁴⁵ RŮŽIČKA: *Osoba rozhodce...* 5-7 s.

⁴⁶ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o..* 373 s.

organizace duševního vlastnictví, které ve svém článku stanoví rozhodci, že svoji funkci může přijmout pouze v případě dostatku osobních časových příležitostí.⁴⁷

3.2. Neslučitelnost rozhodce

V souvislosti s předpoklady kladené na rozhodce musíme připomenout další omezení, a to jejich neslučitelnost rozhodce a jinými profesemi. Neslučitelnost rozhodce je definována jako překážka vykonávat funkci rozhodce v případě, je-li tak stanoveno zvláštními zákony.⁴⁸ Na poli českého právního prostředí je funkce rozhodce vyloučena převážně zákony veřejnoprávní povahy, věnují se jí zákon o soudech a soudcích, zákon o Ústavním soudu a zákon o státním zastupitelství. Podle české právní úpravy může být rozhodcem osoba, které splňuje požadavky zákonodárce v § 4 odst. 1 ZRŘ, v případě pokud to nevyklučuje jiný právní předpis.

Neslučitelnost rozhodce je upravena s odkazem na **zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích**, ve znění pozdějších předpisů, kdy je v § 80 odst. 5 písm. b) uvedeno následující: *„Soudce je povinen ve svém osobním životě svým chováním dbát o to, aby nenarušovalo důstojnost soudcovské funkce a neohrožovalo nebo nenarušovalo důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Soudce zejména nesmí působit jako rozhodce nebo zprostředkovatel řešení právního sporu, zastupovat účastníky soudního řízení nebo jako zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby v soudním nebo správním řízení, s výjimkou zákonného zastoupení a případů, v nichž půjde o zastupování dalšího účastníka řízení, v němž je účastníkem i sám soudce.“*

V zákoně č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, § 4 odst. 3 je stanoveno: *„Výkon funkce soudce je neslučitelný s jinou placenou funkcí nebo jinou výdělečnou činností, s výjimkou správy vlastního majetku, činnosti vědecké, pedagogické, literární a umělecké, pokud taková činnost není na újmu funkce soudce, jejího významu a důstojnosti a neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost rozhodování Ústavního soudu.“* Závěrem těchto dvou právních úprav je mezi odbornou veřejností zastáván názor, že pokud je funkce rozhodce vykonávána bezplatně, tak to nezakládá neslučitelnost funkcí ve vztahu k soudci.⁴⁹ Na neslučitelnost rozhodce a soudce patří v současné době mezi kritizované

⁴⁷ Čl. 23 a) Pravidel o rozhodčím řízení WIPO/OMPI, srov. Čl. 4 Rozhodčích pravidel ICC z 1. 1. 2012.

⁴⁸ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Linde, 2012, 186 s.

⁴⁹ S tím názorem nesouhlasí čeští odborníci např. Rozehnalová, Růžicka, Mothejzíkova.

otázky, jelikož rozhodčí řízení nabírá na síle a oblibě a na rozhodce je nahlíženo jako na osoby disponující znalostmi a zkušenostmi stejně jako soudci.⁵⁰

Překážky výkonu funkce rozhodce jsou dále upraveny v **zákoně č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství**, ve znění pozdějších předpisů, kdy § 24 odst. 2 písm. e) je podobně stanoveno, že: „*Státní zástupce je při výkonu své funkce, ve svém osobním životě i při výkonu svých politických práv povinen vystříhat se všeho, co by mohlo vzbuzovat důvodné pochybnosti o dodržování povinností uvedených v odstavci 1, ohrozit vážnost funkce státního zástupce nebo vážnost státního zastupitelství anebo ohrozit důvěru v nestranný a odborný výkon působnosti státního zastupitelství nebo státního zástupce. Státní zástupce zejména nesmí působit jako rozhodce nebo zprostředkovatel řešení právního sporu, zastupovat účastníky soudního řízení nebo působit jako zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby v soudním nebo správním řízení, s výjimkou zákonného zastoupení nebo případů, ve kterých takový postup umožňuje zvláštní právní předpis, anebo případů, v nichž půjde o zastupování dalšího účastníka řízení, v němž je účastníkem i sám státní zástupce.*”

Úprava v uvedených zákonech si je podobná, protože se jedná o důležité funkce, jejichž cílem je rozhodovat nestranně, spravedlivě a v souladu se zákonem.

Mezinárodní legislativa se k těmto otázkám přistupuje různě. Chceme-li uvést konkrétní příklad, musíme jít do nizozemského zákona o arbitráži, kde je výslovně stanoveno, že soudci je umožněno přijmout funkci rozhodce. Speciální úprava dalších limitujících podmínek je ponechána často na rozhodčím institucích nebo stranách, kdy je v jejich kompetenci, jaké požadavky si v rozhodčí smlouvě stanoví.⁵¹

3.3. Proces určení a jmenování rozhodce

Výběr osoby rozhodce patří k jedné z velkých výhod mezinárodních arbitráží. Břemeno výběru rozhodce leží na stranách, jen na nich záleží, jak moc kvalifikovanou osobu si vyberou. Při výběru dané osoby za svého rozhodce musí mít vždy na mysli, že správná volba rozhodce povede nakonec i ke správnému rozhodnutí sporu a naplnění účelu arbitráže jako takové.⁵²

⁵⁰ MOTHEJZÍKOVÁ, Jarmila. Úloha národních soudů – podpora nebo dohled? *Evropské a mezinárodní právo*, 1998, č. 1, 43-54 s.

⁵¹ ROZEHNALOVÁ: *Řešení sporů*...206- 207 s.

⁵² LEW, MISTELIS, KROLL: *Comparative International*... 223 s.

S výběrem rozhodce souvisí fakt, že spor mezi stranami je rozhodován v rozhodčím řízení:

a) ad hoc

b) institucionálním

Řízení ad hoc probíhá před kteroukoli vybranou osobou, která splňuje záruku nestranného a nezávislého rozhodování a její výběr není vázán na žádný seznam rozhodců. Zatímco řízení institucionální probíhá před stálými rozhodčími soudy a strany jsou omezeny výběrem svého arbitra listinou rozhodců. V listině rozhodců jsou zapsány osoby, které naplňují kvalifikační atributy podle daných statutů a řádu a u kterých platí presumpce rozhodování podle etických kodexů s akcentem na nestrannost a nezávislost. Listina rozhodců má pouze doporučující charakter, chtějí-li si strany vybrat jinou osobu za rozhodce, mohou tak učinit, ale vybraná osoba musí splňovat stejné předpoklady, jež jsou na ni kladeny ve statutech a řádech se souhlasem předsedy rozhodčího soudu.⁵³

Výběru konkrétní osoby rozhodce nepochybně předchází moment, na jehož podkladě se spor dostane do sféry arbitráže, a to **rozhodčí smlouva**. Každá rozhodčí smlouva obsahuje, zda bude spor rozhodovat stranami jmenovaný konkrétní rozhodce, rozhodčí senát nebo je stanoven jiný způsob určení rozhodce.

Ustanovení rozhodce do funkce arbitra nastane mechanismem řádným a náhradním. U řádného způsobu je iniciativa ponechána na stranách, jakým způsobem ustanoví „svého“ rozhodce, u náhradního mechanismu musí být nápomocen soud v případě, kdy strany nejmenují žádného rozhodce. V průběhu této kapitoly se budeme zabývat pouze řádnými způsoby, a to:

a) Určení osoby rozhodce přímo v rozhodčí smlouvě- strany si sjednají v rozhodčí smlouvě určitou osobu, uvedou její jméno, příjmení, případně další identifikaci a z tohoto ujednání dovozujeme, že jejich vůle směřuje k tomu, aby se případným sporem zabýval právě tento určený rozhodce. Tento způsob určení rozhodce je obvyklý u tzv. *ad hoc* řízení. Toto řízení je charakteristické tím, že není jisté, zda k němu vůbec dojde. Spor mezi stranami může nastat až po delší době nebo nemusí nastat vůbec, mohou se změnit také okolnosti a jmenovaná osoba může být pro výkon funkce vyloučena, vzniká tak riziko, že spor nebude vyřešen, neboť zanikne uzavřená rozhodčí smlouva.⁵⁴ Za alternativu ztráty předpokladů rozhodčí smlouvy by mohlo sloužit určení náhradního rozhodce anebo dohoda stran, že při ztrátě

⁵³ RŮŽIČKA: *Osoba rozhodce...* 5-7 s.

⁵⁴ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o..* 369 s.

způsobilosti rozhodce se bude postupovat podle obecné úpravy v zákonech a mezinárodních smlouvách.

b) Ustanovení mechanismu určení rozhodce v rozhodčí smlouvě- druhý způsob ustanovení rozhodce může více možnými způsoby:

- *dohodou stran*, že výběr rozhodce proběhne pomocí tzv. *appointing authority*, to může být třetí nezávislá osoba nebo soud. Příkladem může být EÚ, která stanoví v každém členském státě jednu osobu, která bude plnit tuto funkci pro případ absence dohody stran,
- *jmenováním jednoho rozhodce každou stranou a ti určí svého předsedu*,
- *subsidiarita zákona nebo řádů a statutů rozhodčích institucí* nastává v případě, kdy se strany nedohodnou na žádném způsobu určení,
- *losem*, což je velmi specifický postup, který se v praxi téměř nevyskytuje s ohledem na jeho nevhodnost.

c) Odkaz na statut nebo řád rozhodčí instituce.⁵⁵

Na konec dodáváme, že ač nám právní předpisy podávají mnoho způsobů, jak určit svého správného rozhodce, tak vždy musíme mít na paměti, že při výběru musíme respektovat principy nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti, protože případná podjatost rozhodce může mít následek negativní povahy, o němž se dozvíme v dalších částech této diplomové práce.

3.4. Postavení rozhodce

Na závěr této kapitoly se věnujeme komplexně osobou rozhodce a jeho postavením v rozhodčím řízení. Úvodem do této problematiky konstatujeme slovy Borna, že status mezinárodních rozhodců není upraven národní legislativou, není tomu proto tak, že by byl bezvýznamný, ale naopak je natolik citlivý na to, aby jeho úprava byla ponechána vnitrostátnímu právu.⁵⁶ Jeho úprava je ponechána literatuře a judikatuře. Objektivně se statut rozhodce posuzuje prostřednictvím teorií rozhodčího řízení, které jsou uvedeny výše.

Už od počátku vývoje rozhodčího řízení je postavení rozhodce stěžejní pro samotnou existenci řízení. S postupným posunem se začínají objevovat teorie, které se snaží rozhodčí definovat a zamyslet se nad rolí rozhodce v řízení. Existují názory, že jeho role se blíží

⁵⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2013. 187- 189s.

⁵⁶ BORN: *Intenational*....1593 s.

postavení soudce a další, že se více podobá postavení osoby poskytující službu.⁵⁷ V zahraničních literaturách se na jeho postavení nahlíží zejména kombinací těchto dvou prvků, a to osoby veřejného práva, ale i dodavatele služby⁵⁸, zatímco na poli tuzemském se jeho postavení odvíjí zejména od doktríny, kterou hodnotitel sdílí. U teorie jurisdikční mu je přiznáno veřejnoprávní postavení, u teorie smluvní postavení soukromoprávní.

Je možné ztotožňovat rozhodce se soudcem? Bezpochyby má jeho osoba nejbližší soudci a to na základě skutečností, že je rozhodce nadán pravomocí vydat meritorní rozhodnutí a požadavků, které jsou dány zákony, statuty a řády, zejména rozhodovat nestranně a nezávisle, aby nedošlo ke zpochybnění vydaného rozhodčího nálezu. Na druhou stranu se rozhodci přiznává i postavení osoby, která poskytuje službu. Základem tohoto vymezení je princip smluvní volnosti stran uzavřít rozhodčí smlouvu. S osobou poskytující službu se setkáme zejména u arbitrážních center, které formou nabídky svých služeb a spolupůsobením při utváření senátu vstupují do vztahu mezi rozhodci a stranami jako další smluvní partner.⁵⁹

Zastáváme však striktní smyšlení, že rozhodce nesmí být ztotožňován se soudcem. Má dānu stejnou pravomoc, a to spor projednat a učinit v něm závazné rozhodnutí, ale nejedná se o stātní orgān. V praxi je bēžnē zaujīmāna jurisdikční teorie, domnívāme se, že jurisdikční teorie by se mēla interpretovat současnē s teorií smluvnī, neboť uŷ samotný fakt, že rozhodce není soudce a nemá pŕiznanou pravomoc donucovacīho charakteru, je dostačujīcī. Tato skutečnost ale nic nemēnī na tom, že rozhodce v souvislosti s jejich „*podobenstvīm*“ nese řadu povinností, odpovēdnosti a etických pŕedpokladů, proto pokládāme za dūležitē se tīmto zabývat v dalšīch částech textu diplomovē pŕāce.

⁵⁷ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení*...32 s.

⁵⁸ RABAN: *Alternativní řešení*... 65 s.

⁵⁹ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení*...33 s.

4. Etický kodex rozhodce se zaměřením na podjatost

Etika je vědní disciplína, jejímž hlavním úkolem je hodnotit lidské jednání v konkrétní situaci. Etika a morálka jsou pojmy, které jsou spolu nerozlučně spjaty, avšak jejich vzájemný vztah vyvěrá ze samotné existence etiky, protože ta tvoří obecný základ morálky. Morálka je bližší konkrétním pravidlům, specifikací etiky.⁶⁰

Proč se je důležité se těmito pojmy zabývat? Každá právnická profese s sebou nese mnoho povinností a odpovědnosti, přičemž je kladem důraz mimo jiné i na osobní vlastnosti a schopnosti. Rozhodci jsou při rozhodování sporu vázáni zákony jednotlivých států, řády a pravidly rozhodčích soudů, a pokud ani tyto předpisy neupravují spornou otázku, mají povinnost rozhodnout na základě zásad spravedlnosti (*ekvity*). Spravedlnost je však pojem neurčitý, každý si ho může vyložit dle svého mínění a přesvědčení, ale obecně vzato je spravedlnost v právu definována jako rovnost před zákonem z hlediska hmotného pojetí a také z hlediska procesního pojetí je spojena se zárukou legitimního očekávání, kdy mají být stejné nebo podobné případy rozhodovány obdobně na základě zákona a ve lhůtách.⁶¹ Chceme-li, aby bylo ve věci vydáno opravdu spravedlivé rozhodnutí, tak musí k zákonnosti a principu ekvity přistoupit i určité etické aspekty rozhodce. Mezi etické aspekty, které jsou kladeny na rozhodce, patří především nestrannost a nezávislost při rozhodování sporu, nepodjatost jako procesní prvek, předcházení korupčnímu jednání, povinnost mlčenlivosti jako garance profesního jednání, rozhodování ve lhůtách a mnoho dalších.

V současné době se v praxi vytvářejí **etické kodexy** jako soubory etických a morálních pravidel, které jsou obecně pro konkrétní stav v rámci vnitřních předpisů závazné. Arbitrážní centra pečlivě dbají své pověsti a lpí na tom, ať rozhodci svým chováním nezavdají stranám možnost pochybovat nad jejich nestranností a nezávislostí v projednávané věci. Hlavním účelem těchto kodexů je, že slouží jako vodítko pro předcházení nekorektnímu chování a rozhodování v průběhu rozhodování, a to i po vydání rozhodčího nálezu.⁶² Mezi nejvýznamnější kodexy, které se vyskytuje na úrovni světové úrovně mezinárodních arbitráží, patří *AAA/ABA Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes*, *IBA Ethics a IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration*⁶³. První a druhý kodex patří v současnosti k nejvypracovanějším kodexům vůbec, které byly vytvořeny americkou

⁶⁰ FULLER, Lon L. *Morality of law*. New Haven: Yale University Press, 1969. 22- 25 s.

⁶¹ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení*...33 s.

⁶² RŮŽIČKA: *Osoba rozhodce*...5- 8 s.

⁶³ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. Londýn: Sweet & Maxwell, 2003. 266- 267 s.

arbitrážní komorou a americkou advokátní komorou.⁶⁴ Třetímu kodexu se věnujeme v dalších částech diplomové práce a jen na úvod poznamenejme, že se jedná o právně nezávazná pravidla chování, která nemají přednost ani před zákonnými ustanoveními a pravidly rozhodčích institucí zvolených stranami, což ale neubírá na jeho významu.⁶⁵

4.1. Mlčenlivost

Mezi další výhody rozhodčího řízení patří jeho neveřejnost. Neveřejnost řízení a z něho vycházející povinnost mlčenlivosti patří mezi základní zásady rozhodčího řízení, a proto se také s arbitráží setkáme převážně u sporů z mezinárodního i vnitrostátního obchodu, kdy je neveřejností zaručena ochrana obchodního tajemství a zamezení zneužití utajených informací veřejností.⁶⁶

Na mlčenlivost se nahlíží ze dvou směrů:

- 1) povinnost udržet v tajnosti neveřejnost ústních jednání a rozhodčí nálezy, tzv. *privacy*
- 2) povinnost mlčet o všech skutečnostech, které se o sporu v průběhu řízení dozví, tzv. *confidentiality*.⁶⁷

Povinnost mlčenlivosti je obecně uznávaná povinnost, která je v mnoha státech světa i výslovně zakotvena. V českém ZRŘ ji nalezneme v § 6 odst. 1: „*Rozhodci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, pokud nebyli této povinnosti zproštěni*“. Rozhodci nejsou oprávněni poskytovat žádné informace třetím osobám o sporu a jeho předmětu, průběhu řízení, smluvních ujednání mezi účastníky, ostatních osobách rozhodců, listin, které jsou součástí spisu a dalších skutečností, které se týkají řízení v dané věci. Fakt, že určitá informace, o které se rozhodci v průběhu rozhodčího řízení dozví, není nakonec v rozhodčím řízení provedena jako důkaz nebo se rozhodčího řízení vůbec netýká, neznamená, že taková informace požadavku mlčenlivosti nepodléhá. Povinnost mlčenlivosti vzniká od okamžiku, kdy se osoba stane

⁶⁴ The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes ze dne 1. března 2004. Dostupné na: < <http://www.adr.org/si.asp?id=1620>>.

⁶⁵ IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration z 22. května 2004. Dostupné na: <http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#conflictsofinterest>.

⁶⁶ BORN: *International...* 1631 s.

⁶⁷ TWEEDDALE, Andrew, TWEEDDALE, Keren. *Arbitration of commercial disputes: International and English law practice*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 350 s.

rozhodcem, čili od jejího jmenování, zahájení řízení a trvá až do skončení rozhodčího řízení.⁶⁸ Arbitrážní centra ve svých statutech a řádech⁶⁹ ukládají povinnost rozhodci zdržet se jakékoli zveřejňování informací ohledně sporu. Zdržení se zveřejňování se informací nedopadá jen na rozhodce, ale strany.⁷⁰ V této záležitosti se vyjádřil k mlčenlivosti jak rozhodce, tak i stran soud ve Velké Británii ve věci *Ali Shipping vs. Shypiard Trogir*⁷¹. V dané věci se žalobce domáhal vyslovení soudního zákazu žalované straně, kterým mělo být docíleno, aby žalovaný nepoužil v probíhajícím rozhodčím řízení jako důkaz rozhodčí nález, který byl vydán v podobné věci mezi společnostmi téhož koncernu a jím. Anglický soud judikoval, že mlčenlivost stran a rozhodce je implicitně obsažena v rozhodčí smlouvě a vztahuje se na celý průběh řízení včetně vydaného rozhodčího nálezu. Na tuto tezi reagoval odvolací soud, který návrh na soudní zákaz zamítl s tím, že v dalším rozhodčím řízení je žalovaný oprávněn použít rozhodčí nález, který byl vydán v předchozí arbitráži. Po zvážení dané situace soud poměřoval mezi základními principy rozhodčího řízení, a to povinností mlčenlivosti a práva na spravedlivý proces se závěrem, že v této záležitosti musí povinnost mlčenlivosti ustoupit a žalovaný má právo v plném rozsahu svůj případ uvést.

Mlčenlivost v arbitrážních řízeních je potřeba vykládat širěji než v klasickém soudním řízení, které je zásadně veřejnosti přístupné. Zatímco v soudním řízení může být veřejnost vyloučena v zákonem stanovených případech⁷², tak v rozhodčím řízení nelze stanovit takové výjimky, protože by to narušilo samotnou podstatu rozhodčího řízení. Do souvislosti s touto problematikou je upraven institut zproštění mlčenlivosti rozhodce. Strany mohou konsensuálně zprostit mlčenlivosti konkrétního rozhodce, všechny anebo některé z nich. Institut zproštění mlčenlivosti je založen na výslovném souhlasu všech stran sporu, který musí být adresný, směřovat vůči konkrétnímu rozhodci a může omezit poskytnutí informace o průběhu, výsledku řízení nebo určité otázky související s řízením.⁷³ Forma zproštěná se jeví výhodnější písemná, a to z důvodu určitosti, prokazatelnosti a zájmu stran a rozhodce.

⁶⁸ LISSE. *Zákon o...* 216- 217 s.

⁶⁹ Např. Čl. 34 ISCID Rules, dále článek 36 SCC Rules.

⁷⁰ BAGNER, Hans: Confidentiality - A Fundamental Principle in International Commercial Arbitration? *Journal of International Arbitration*, 2001, č. 18, 243 s.

⁷¹ Anglický odvolací soud: Rozhodnutí ze dne 19. 12. 1997, *Ali Shipping vs. Shypiard Trogir*, APP.L.R. 12/19, odst. 58 srov. Nejvyšší soud v Austrálii: Rozhodnutí ze dne 7. 4. 1995, *ESSO Australian Resources Ltd. v. Plowman*, F.C. No. 95/014, odst. 35, mlčenlivost stran a rozhodce není součástí rozhodčí smlouvy.

⁷² Např. § 116 zákona č. 99/ 1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o...* 345 s.

I přes nesouhlas stran může být rozhodce zbaven mlčenlivosti soudem. V úvahu připadají situace, kdy převažuje veřejný zájem s přípustností ve zcela odůvodněných případech.⁷⁴

Smyslem institutu mlčenlivosti je dbát ochrany práv a zájmu stran. Mlčenlivosti patří k jedné ze záruk zákonnosti řízení a ve spojení s požadavkem neveřejnosti tvoří vyvážený celek se smyslem poskytnout stranám komfort spravedlivého a mediálně neovlivněného procesu a taktéž zabránit zneužití a vyzrazení informací, které si strany chtějí ponechat v utajení.⁷⁵

4.2. Nestrannost a nezávislost

Mezi základní požadavky zákonného a spravedlivého vydání rozhodčího nálezu patří **nestrannost a nezávislost** rozhodce.⁷⁶ Tyto dva předpoklady vycházejí ze záruky každého jednotlivce na spravedlivý proces nebo-li *fair trial*. Právo na spravedlivý proces je základní lidské právo, které můžeme nalézt v právních předpisech ve všech demokratických státech světa a spolu s nezávislostí soudů tvoří obsah moderního právního státu. Často je mylně dovozováno, že právo na spravedlivý proces dopadá jenom na řízení před soudy, ale není tomu tak, aplikuje se na všechna řízení před orgány veřejné moci a také na jakýkoli proces, kterým se závazně stanovují práva a povinnosti jednotlivců.⁷⁷ Na ústavní úrovni českého právního řádu ho nalezneme v Listině základních práv a svobod (dále LZPS) v článku 36 a násl.⁷⁸, a dále v mezinárodních smlouvách, které jsou pro Českou republiku závazné, konkrétně v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod v článku 6⁷⁹ a dále v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech v článku 14⁸⁰.

⁷⁴ Rozhodčí nález Rozhodčího soudu při IAL SE České republiky, ze dne 10. 1. 2010, sp.zn. 8/2010, souhlas stran je nahrazen rozhodnutím předsedy okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce bydliště v době podání žádosti o udělení souhlasu. Aktivně legitimován k žádosti o nahrazení souhlasu stran soudem je v první řadě sám rozhodce, stejně tak i kterýkoli z účastníků nebo kdokoliv, v jehož prospěch má být udělen souhlas s poskytnutím informace.

⁷⁵ KLEIN, Bohuslav. Přednosti rozhodčího řízení. *Právní rádce*, 1999, č. 9, 13- 15 s.

⁷⁶ BORN: *International...* 1462 s.

⁷⁷ Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek ze dne 28. 6. 1984, *Campbell a Fell proti Spojenému království*, C-7819/77; 7878/77, série A, č. 80.

⁷⁸ „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“

⁷⁹ „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu...“

⁸⁰ „Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu...“

Nestrannost (*impartiality*) a **nezávislost** (*independence*) jsou důležité principy kladené na rozhodce v mezinárodní arbitráži, které vycházejí z národních i mezinárodních zdrojů. Z historického hlediska se můžeme s těmito předpoklady setkat již ve Starověkém Řecku, kde pojem rozhodce byl synonymem nestrannosti.⁸¹ Nestrannost rozhodce se vyznačuje tím, že rozhodce nesmí stranit nebo nadřizovat jedné ze stran sporu a v žádném případě nesmí prosazovat zájem jen jedné strany.⁸² Do funkce rozhodce by neměla být ustanovena osoba v rodinném nebo obdobném postavení, neboť tím by mohlo dojít k založení jeho nestrannosti. Nezávislost je spojována s objektivními vztahy, které by mohly narušit neutralitu rozhodování rozhodce.⁸³ Rozhodce by neměl být závislý na „někom“ a „něčem“, na stranách sporu, které ho zvolily, právním zástupci nebo odborném poradci strany, neměl by být ani v příbuzenském, pracovněprávním vztahu ke stranám sporu.⁸⁴ Domníváme se, že rozdíl mezi pojmy spočívá v tom, že zatímco nestrannost je subjektivní vztah ke stranám sporu, který je předmětem dokazování velmi často, protože představuje psychický aspekt, který je z vnějšku nepozorovatelný a nezměřitelný, tak nezávislost je objektivní, jež může být v mnohých případech evidentní, což samozřejmě nemusí vylučovat její prokazování.

V této části si můžeme položit otázku, jestli lze považovat tyto dva atributy fair trial za jedno a totéž nebo jsou na sobě závislé? Odborná veřejnost se k této otázce staví různě. Born je toho názoru, že je třeba je striktně rozlišovat a vykládat je samostatně, ale ve vzájemné souvislosti, protože podle něj je nezávislost jednou z příčin nestrannosti a až nestrannost je překážkou pro konání rozhodčího řízení.⁸⁵ Postupem času praxe mezinárodních arbitrážních center zaujímá benevolentnější přístup, kdy se oba atributy označuje za synonyma a vykládá je ve shodném významu.⁸⁶ Striktní dělení ztrácí na významu v tom ohledu, že jiné důvody absence nestrannosti než určitý druh závislosti se téměř v praxi nevyskytují. Globálně nelze říci, že se s těmito termíny setkáme ve všech pramenech rozhodčího řízení, příkladem může být britský *Arbitration Act 1996*, který stanoví ve svém článku 24 požadavek pouze na nestrannost rozhodce a naopak zase některé *lex arbitri* hovoří pouze o nezávislosti rozhodce, například švýcarský zákon o mezinárodním právu soukromém v článku 180.

Závěrem lze shrnout, že neutralita rozhodce by měla být zaručena zejména jeho nestranností, protože nezávislost je předpokládaným logickým předchůdcem nestrannosti.

⁸¹ BORN: *Intenational...*1462 s.

⁸² FOREJT: *Řešení sporů...*23 s.

⁸³ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004. 112 s.

⁸⁴ FOREJT: *Řešení sporů...*23 s.

⁸⁵ BORN: *International...*1473 s.

⁸⁶ HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *International Commercial Arbitration Handbook*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 73 s.

V současnosti jsou na poli mezinárodních arbitráží přijímány pravidla, která přizpůsobivě reagují na příčinu možné kolize, a tou je střet zájmů. Zabránit výskytu střetu zájmů je takřka nemožné, neboť je svým způsobem přirozený, ale snaha světové odborné veřejnosti směřuje k jeho prevenci a řešení konfliktů již vzniklých.⁸⁷ Dle našeho názoru střet zájmů spatřujeme v procesním následku nestrannosti a nezávislosti rozhodce, proto bychom jej označili za **podjatost**. Co to je podjatost, jaké jsou její následky a jak proti ní bojovat se dozvíme v dalších částech diplomové práce, jež tento název nese.

4.3. Podjatost rozhodce jako procesní aspekt

Další pilíř práva na spravedlivý proces a současně i doplněk nestrannosti a nezávislosti rozhodce je **nepodjatost** rozhodce.

Rozhodce je ve většině případů jmenován stranami, nepůsobí jako jejich zástupce, je mu přiznáno zvláštní postavení, který zaručuje pro obě strany stejný přístup ke svým právům a dodržování procesních práv. Jeho hlavním úkolem je působit jako subjekt, který nemá vlastní zájem na průběhu a výsledku sporu.⁸⁸ Vyjdou-li v průběhu řízení najevo skutečnosti, o kterých jsou dány pochybnosti, že je ze strany rozhodce dán určitý zájem na výsledku sporu, tak můžeme tvrdit, že je dána podjatost.

Podjatost rozhodce by se dala charakterizovat jako závislost rozhodce na průběhu a výsledku sporu, kdy je s výsledkem sporu spojena jakákoliv výhoda, nejčastěji majetková, pro něj nebo jinou osobu sobě blízkou nebo jinak osobně spojenou.⁸⁹ Za to obsahem nepodjatosti je objektivní rozhodování, které je nestranné a nezávislé.⁹⁰ Nestrannost a nezávislost jsou hmotně právní předpoklady nepodjatosti rozhodce, které musí být interpretovány ve vzájemné shodě, neboť je-li dán nedostatek nestrannosti a nezávislosti, můžeme konstatovat, že jejím výsledkem je podjatost. Obecně je podjatost skutečnost, která je důvodná v návaznosti na konkrétní okolnosti případu. Ne každá okolnost zapříčiní podjatost rozhodce, musí to být skutečnost důvodná a objektivní, proto se jejím výkladem zabýváme dále.

⁸⁷ SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců: Od konfliktu zájmů k přátelství na sociální síti. *Právní rádce*, 2012, č. 6, 34-37 s.

⁸⁸ ŠTASTNÝ, Marián. Nestrannost rozhodce jmenovaného stranou. *Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu*, 1961, č. 9, 87-90 s.

⁸⁹ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o...*82 s.

⁹⁰ RABAN: *Alternativní řešení...*112 s.

4.3.1. Objektivní charakter důvodů pro podjatost

Jak výše uvádíme, tak nestrannost a nezávislost jsou subjektivní skutečnosti, které jsou předmětem dokazování. Někdy mohou však nastat u rozhodce takové okolnosti, které jsou obtížně prokazatelné, proto mezinárodní legislativa činí krok vpřed a tyto okolnosti objektivizuje do důvodných pochybností nestrannosti a nezávislosti rozhodce (*justifiable doubts*) a činí tak pomocí tzv. testu třetí rozumné osoby (*reasonable man test*).⁹¹

Jaká skutečnost může být důvodná, aby založila podjatost? Důvodná pochybnost je vykládána v úzké vazbě na oprávněné pochybnosti, které jsou založeny na objektivní skutečnosti, která má podstatný charakter a u kterého hrozí reální riziko.⁹² Souhrnně to musí být taková okolnost, která je nejenom objektivní, ale přiměřeně zřejmá, a nikoliv spekulativní. Test rozumné třetí osoby nám pomáhá při výkladu, zda okolnost zakládající za podjatost je nutné posuzovat z pohledu neutrální, na řízení nezúčastněné a přiměřeně odborně kvalifikované osoby nadané vysokým stupněm důvěryhodnosti.⁹³ Zavedení objektivního kritéria spatřujeme jako prospěšné a hospodárné, neboť subjektivní zhodnocení námitky podjatosti v určitých případech povede k záměrnému maření účelu rozhodčího řízení nebo záměrnému vyloučení jmenovaného rozhodce. Cílem legislativních prací zabývajících se problematikou námitky podjatosti je tak vytvoření přesné úpravy, která je aplikována bez rizika maření průběhu rozhodčího řízení a dalších procesních následků s tím spojených včetně zrušení rozhodčího nálezu nebo odmítnutí uznání a výkonu rozhodčího nálezu.

4.3.2. Vztah nestrannosti a podjatosti

Doposud se zabýváme principy nestrannosti a podjatosti a jen namátkou se snažíme vymezit jejich vztah, pokládáme za důležité se zabývat touto vazbou detailněji a ukázat si na rozhodnutí rozhodčího soudu, že ne vždy má nedostatek nestrannosti za následek podjatost.

Rozdíl mezi nestranností a podjatostí je třeba zdůraznit, neboť je významný pro následek vyloučení rozhodce z projednávané věci. Oba principy jsou založeny na objektivních okolnostech, ale podjatost je založena zejména na více kvalifikované skutečnosti, u které můžeme jakoby nestrannost s vyšším stupněm pravděpodobnosti předpokládat, aniž je u rozhodce skutečně dána. Pokusíme se tuto myšlenku rozvést a ukázat si danou problematiku na rozhodčích nálezech, které se zabývají touto otázkou.⁹⁴

⁹¹ BORN: *International...* 1475 s.

⁹² TWEEDDALE: *Arbitration of...* 150 s.

⁹³ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o...* 401 s.

⁹⁴ Rozhodčí nálezy Rozhodčích soudů České republiky Rsp 147/01, Rsp 148/01, Rsp 122/2 a další.

Vztah mezi nestranností a nepodjatostí, který na první pohled nezakládá námitku podjatosti, můžeme demonstrovat na případě, kdy je v určité věci ustanoven rozhodčí senát bez důvodu jeho vyloučení pro podjatost. Neexistuje tedy žádný kvalifikovaný vztah ke stranám a k předmětu sporu, pro které by bylo nutné rozhodce z projednávané věci objektivně vyloučit pro podjatost. V průběhu projednávání věci je zahájeno další řízení na základě další žaloby u téhož rozhodčího soudu ze strany totožných stran, avšak v jejich kontradiktorním postavení než u původního řízení, se stejným nárokem vycházejícím z identického skutkového a právního stavu. Na popud nové žaloby je senát sestaven ze stejných rozhodců jako v původní věci, avšak při konstituování senátu v nové věci dojde k zásadní chybě v postupu, kdy jeden z rozhodců je vyloučen z možnosti ovlivnit volbu předsedy rozhodčího senátu. Po zjištění této skutečnosti rozhodce shledává, že není schopen nové zahájenou objektivně posuzovat a jmenování nepřijímá, zároveň však hodnotí danou skutečnost za tak významnou, proto na svoji funkci v dříve zahájeném sporu rezignuje. Stejný postoj zaujímá i předseda rozhodčího senátu zvolený v původním řízení, který ji klasifikuje stejně jako odstoupený člen rozhodčího senátu. Oba ztrácí schopnost přistupovat k věci objektivně, přičemž ani u jednoho z nich není zjištěna žádná skutečnost, která zakládá důvod vyloučení pro podjatost.

Obecně podjatý rozhodce je takový, který je objektivně vyloučený, neboť existuje taková skutečnost, která zakládá velkou míru absence jeho nestrannosti, a proto je nutné takového rozhodce z věci vyloučit. Za to absence nestrannosti může být založena subjektivními důvody na straně rozhodce, pro které není schopen věc objektivně posoudit. Na prezentovaném příkladu můžeme vidět, že rozhodce je ale objektivně vyloučený, aniž by měl vlastní zájem na výsledku sporu, není podjatý.

Závěrem k uvedenému příkladu můžeme usoudit, že se může vyskytnout taková skutečnost, která prvořadě **absentuje podjatost**, ale vzhledem k tomu, že je dáno vysoké ohrožení nestrannosti, tak je jejím doplňkem a zakládá rozhodcovskou nezpůsobilost. V případě **absence nestrannosti** ze subjektivních důvodů na straně rozhodce je podjatost vždy jejím výsledkem, a to zejména z preventivního hlediska. V neposlední řadě však musíme poznamenat, že hodnocení míry nestrannosti je v konečném důsledku vždy na samotném rozhodci.⁹⁵

Důvodem, proč se zabýváme vztahem nestrannosti a podjatosti a je mu věnována jedna podkapitola, je v důsledcích, které mohou v případě nedostatku nestrannosti nastat.

⁹⁵ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o..* 408- 411 s.

V uvedeném příkladu spatřujeme, že pokud by se rozhodce nevzdal svojí funkce, tak by bylo vydáno rozhodnutí a těžko by strany mohly namítat podjatost a domáhat se zrušení rozhodnutí. Nedostatek nestrannosti nemá vždy za následek podjatost rozhodce, ale pouze v případě takových objektivních skutečností, které si musí rozhodce posoudit sám a je jeho odpovědností a profesionálního přístupu, zda se ve věci nechá jmenovat nebo se své funkce vzdá.

4.4. Komparace standardů podjatosti

Na celosvětové úrovni mezinárodních arbitráží jsou vytvořeny právní rámce k zajištění dobrého standardu nestrannosti, nezávislosti, nepodjatosti. Standardy jsou upraveny v právních předpisech *lex arbitri*, jednacích řádech a potažmo etických kodexech, ale i právně nezávazných pravidlech tzv. *soft law*. V rámci této kapitoly se budeme podrobněji zabývat normami upravující podjatost rozhodce a porovnávat standardy z pohledu české právní úpravy, Modelového zákona, který se stal velkou inspirací pro *IBA Guidelines on Conflict of Interest in International Arbitration* a pro mnoho dalších právních předpisů.

4.4.1. Podjatost z pohledu Zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Česká právní úprava v ZRŘ v ustanovení § 8 stanoví, že rozhodce je vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti a v dalším odstavci povinnost oznámit stranám nebo soudu všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.⁹⁶

Specifické ustanovení v ZRŘ se týká spotřebitelských smluv, kdy je rozhodce povinen oznámit stranám před zahájením projednávání věci, zda v posledních třech letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některé ze stran.⁹⁷ Zpřísněná právní úprava v ZRŘ je uzákoněna, protože se zákonodárce snaží eliminovat možná rizika zneužití rozhodčího řízení ve věcech spotřebitelských za účelem posílení ochrany spotřebitele.⁹⁸

⁹⁶ Zákon č. 216/ 1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Nestrannost a nezávislost rozhodců ve spotřebitelských sporech*. [online]. Mvso.cz[cit.20.června2013]. Dostupné na <<http://emi.mvso.cz/EMI/201003/09%20Tomancakova/Tomancakova.pdf>>.

4.4.2. Podjatost z pohledu Modelového zákona UNCITRAL a IBA Guidelines

Modelový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži patří bezesporu mezi první impuls upravující podjatost rozhodce v mezinárodní arbitráži. Ve svém článku 12 stanoví, že je rozhodce povinen sdělit stranám neprodleně všechny okolnosti, které mohou vzbuzovat důvodné pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti, a to již od okamžiku jeho jmenování anebo kdykoli během průběhu rozhodčího řízení.⁹⁹ Úprava v Modelovém zákoně má přínos pro mezinárodní obchodní arbitráž, neboť se stává vzorem pro další právní úpravy reflektující podjatost rozhodce. V souvislosti s jeho vzorem musíme připomenout *IBA Guidelines on Conflict of Interest in International Arbitration* (dále jen *IBA Guidelines*).

Mezinárodní advokátní komora¹⁰⁰ (*International Bar Association*) ve spolupráci s předními odborníky na právo mezinárodních arbitráží, příkladem uvedeme *Emmanuela Gaillarda, Alberat Jana van den Berga* či *Bernarda Hanotiaue*, vypracovává v roce 2004 projekt IBA Guidelines (v českém překladu *Pokyny pro střet zájmů v mezinárodní arbitráži*), který rozhodčí instituce a rozhodci na celosvětové úrovni přijímají velmi pozitivně a stává se pro ně nezbytným výkladovým pomocníkem¹⁰¹. Domníváme se, že vytvoření IBA Guidelines posouvá „oblíbenost“ mezinárodních arbitráží o krok vpřed, jelikož do jeho vzniku neexistuje dokument, který by standardy podjatosti upravoval jednotně. Součástí tohoto úvodní výkladu k IBA Guidelines nesmíme opomenout, že dokument je právně nezávazný a jeho závaznost je podmíněna inkorporací do rozhodčí smlouvy, což ale neubírá na jeho významu, protože od doby jeho vytvoření vstupuje v obecně širší známost. Bohužel žádná přední rozhodčí instituce jej do současné chvíle nepřijímá jako závazná pravidla.¹⁰²

Dokument se skládá ze dvou částí, první část obsahuje sedm obecným požadavků na nezávislost a nestrannost rozhodce s vysvětlivkami a **generálním pravidlem**, kdy každý rozhodce musí být nestranný a nezávislý na stranách v době přijetí funkce a musí takovým zůstat po dobu trvání rozhodčího řízení až do vydání konečného rozhodčího nálezu nebo až do té doby než rozhodčí řízení skončí jinak.¹⁰³ Na ni navazuje druhá část, která stanoví demonstrativních výčet konfliktních situací, za nichž může být nestrannost a nezávislost rozhodce ohrožena tzv. *Seznamy*, které jsou uspořádány podle závažnosti situací do čtyř kategorií.¹⁰⁴

⁹⁹ REDFERN, HUNTER: *Law and Practice...* 267 s.

¹⁰⁰ International Bar Association. Dostupné na <<http://www.ibanet.org/>>.

¹⁰¹ SVATOŠ: *Nestrannost a nezávislost...*34-37 s.

¹⁰² BORN: *International...*1535-1536 s.

¹⁰³ Sec. 1 General Principle IBA Guidelines.

¹⁰⁴ BORN: *International...*1537 s.

Generální klauzule nepodjatosti rozhodce musí být objektivně zachována po celou dobu trvání rozhodčího řízení až do jeho skončení. *Co když se vyskytne situace, která ovlivní podjatost rozhodce a do jaké míry?* Aby nastaly pochybnosti o podjatosti rozhodce, tak musí dojít k analýze situace pomocí dvou nástrojů, které jsou v dokumentu zakotveny, a to *subjektivním a objektivním testem*. Subjektivní test provádí sám rozhodce, který má vnitřní pochybnosti, že je v dané věci podjatý. Má-li jakékoli pochybnosti o své nestrannosti a nezávislosti, tak musí danou funkci rozhodce odmítnout, pokud řízení ještě nezačalo a pokud již začalo, tak musí odmítnout v něm pokračovat. Pokud se rozhodce cítí být podjatý, tak to ještě jeho podjatost nezakládá, protože analýza situace musí projít ještě dalším kumulativním testem. Objektivní test stanoví, že takového skutečnosti musí objektivně existovat před jeho jmenováním nebo se jako takové objeví po přijetí funkce a z pohledu třetí rozumné osoby lze usuzovat, že tyto relevantní skutečnosti vzbuzují pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti rozhodce.¹⁰⁵ K pochybnostem se blíže vyjadřuje IBA Guidelines, kdy říká, že jsou to: *„Pochybnosti, které jsou oprávněné, pokud třetí osoba dosáhne závěru, že je pravděpodobné, že by rozhodce mohl být při rozhodování ovlivněn jinými faktory než je podstata sporu předložená stranami.“*¹⁰⁶

Dle našeho názoru zavedení „testování“ podjatosti flexibilně reaguje na situace, které mohou potencionálně nastat a jež je třeba vyřešit. Dokument stanoví, že taková situace, která současně neprojde oba testy, musí být oznámena. Břemeno oznamovací povinnosti neleží jenom na rozhodci, ale je rozšířeno i na strany, které musí informovat rozhodce, rozhodčí tribunál, rozhodčí instituci nebo ostatní strany o všech přímých či nepřímých vztazích mezi nimi a rozhodcem, jsou tak povinny učinit při začátku rozhodčího řízení nebo bez zbytečného odkladu, kdy se o takové skutečnosti dozví.¹⁰⁷ *Jaké situace podléhají oznamovací povinnosti?*

4.4.3. Seznamy IBA Guidelines

V rámci této podkapitoly se budeme zabývat druhou a nepostradatelnou částí IBA Guidelines, a to Seznamy (*Practical Application of General Standards*). Seznamy jsou poslední částí dokumentu, členěny do čtyř oddělených barevných skupin, kdy výčty situací ve skupinách mohou být pružně doplňovány o další, které mohou ovlivnit podjatost rozhodce.¹⁰⁸ Seznamy reflektují situace, které mohou v dnešní praxi mezinárodní obchodní arbitráži nastat,

¹⁰⁵ SVATOŠ: *Nestrannost a nezávislost...*34- 37 s.

¹⁰⁶ Sec. 2 Conflicts of Interest IBA Guidelines.

¹⁰⁷ Sec. 3 Disclosure by the Arbitrator IBA Guidelines.

¹⁰⁸ REDFERN, HUNTER: *Law and Practice...* 271 s.

a proto velmi dobře reagují na dosavadní judikaturu a právní případy. Obsahem jsou Seznamy natolik vyčerpávající, jak jen to je možné. Poskytnout celkový výčet všech možných situací je však nereálné, neboť každý případ je zcela specifický a zcela individuální svými skutkovými okolnostmi, proto Seznamy slouží jako průvodce mnoha potenciálně vzniklými okolnostmi. Ve všech případech má generální pravidlo nestrannosti a nezávislosti rozhodce přednost před Seznamy.

První kategorie je nazývána **Červený seznam**, ta obsahuje výčet nejzávažnějších situací, které v každém svém případě vyvolávají pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti rozhodce se skutečným rizikem střetu zájmů, a to z pohledu třetí rozumné osoby, která má znalosti o relevantních skutečnostech.¹⁰⁹ Dále je Červený seznam členěn na Seznam nenapravitelných situací (*non-waivable red list*) a Seznam napravitelných situací (*waivable red list*).

Nenapravitelné situace jsou ztotožňovány se zásadou *nemo iudex in causa sua* neboli nikdo nesmí být soudce ve své vlastní věci. Mezi tyto situace lze bezpochyby zařadit případy, kdy má rozhodce zjevný vztah k jedné ze sporných stran, čili je-li rozhodce jejím statutárním nebo obdobným orgánem, ředitelem, manažerem, orgánem mající kontrolní vliv na jedné ze stran, dále je-li dán finanční zájem nebo zájem na výsledku a v neposlední řadě, kdy rozhodce poskytuje pravidelně právní rady jmenující straně nebo pobočce její právnické osobě a plyne pro něho nebo pro advokátní kancelář významný finanční příjem.¹¹⁰ Naskytne-li se jedna z těchto skutečností, musí ji bez zbytečného odkladu oznámit stranám sporu nebo rozhodčí instituci a tímto pro něj jeho role v rozhodčím řízení končí. Neoznámení má za následek porušení zásad spravedlivého procesu a ani souhlas stran nenahradí setrvání podjatého rozhodce v jeho funkci.¹¹¹

Napravitelné situace jsou taktéž velmi závažné, ale ne pro strany v takové míře, aby s jejím zhojením nemohly vyslovit souhlas. Je ponecháno čistě na jejich vůli, zda s podjatostí rozhodce souhlasí či nikoliv s poznámkou, že tohoto práva se nemohou dovolávat později. Často se jedná o případy, kdy rozhodce má vztah ke sporu, přímý či nepřímý zájem na sporu anebo je dán vztah rozhodce a stran nebo existuje mezi ním a jejich právními zástupci. Za konkrétní příklad vztahu rozhodce ke sporu lze uvést, kdy rozhodce v minulosti poskytoval právní rady nebo odborné posudky jedné ze stran anebo kdy ve sporu již působil. Pod rozhodcům přímý či nepřímý finanční zájem podřazujeme příklady, kdy osoba jemu blízká má významný finanční zájem na výsledku sporu a pod vztah rozhodce se stranami sporu

¹⁰⁹ Sec. 2 Part II. IBA Guidelines.

¹¹⁰ Sec. 1 Non- Waivable Red List, IBA Guidelines.

¹¹¹ MOSES, Margaret. L. *The Principles and practice of international commercial arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 133 s.

anebo jejich právnímu zástupci případy, kdy rozhodce v současné chvíli zastupuje, poskytuje právní rady jedné ze stran nebo pobožce jedné právnické osoby, a dále kdy rozhodce působí jako právník ve stejné advokátní kanceláři jako advokát jedné ze stran.¹¹²

Druhou část Seznamu tvoří **Oranžový list**. Na první pohled nás může zaujmout, že tento list obsahuje nejvyšší počet ne tak závažných důvodů svědčících o podjatosti. Obsáhlý výčet však není charakteristikou, ale je to oznamovací povinnost rozhodce. Uvedené důvody jsou tak ospravedlnitelné v očích rozhodce, že proto je jeho povinností je zveřejnit a ponechat na stranách konečný úsudek o jeho nestrannosti a nezávislosti. Neuplatní-li strany námitku podjatosti, tak se uplatňuje princip presumpce souhlasu, čili nevyjádří-li se, tak platí, že s osobou rozhodce souhlasí a v řízení se pokračuje dál. Nebudeme tady citovat všechny příklady uvedené v listu, ale za typický příklad uveďme, kdy rozhodce působil jako právní zástupce jedné ze stran sporu ve věci, která však s novým případem nesouvisí. Za úsměvný a raritní příklad, na který však musíme upozornit, je skutečnost, že rozhodce je v blízkém přátelském vztahu k právnímu zástupci jedné ze stran. Oranžový list nám tak jedinečně podává definici přátelství, které vymezuje jako vztah dvou osob, které spolu pravidelně tráví čas nesouvisející s pracovními a profesními činnostmi.¹¹³

Konečně poslední část Seznamu uzavírá **Zelený list**. Tvoří výčet nejméně závažných situací, které mohou nastat, protože se jedná o situace, u kterých objektivně nenastává ani střet zájmů, ani dojem, že by nějaký střet zájmů mohl existovat. Jelikož se jedná o tak málo významné situace, není dána rozhodcům povinnost jejich zveřejnění. V určitých a zcela speciálně odůvodněných případech musí být informace oznámeny, ale je to ponecháno na vůli samotného rozhodce. Za příklady můžeme demonstrovat situace, kdy rozhodce již dříve publikoval obecné stanovisko v odborném článku na otázku, která vyvstala v rozhodčím řízení, dále kdy je rozhodce členem stejné profesní organizace jako právní zástupce stran a existence předchozího poskytování právních služeb proti jedné ze stran.¹¹⁴

Ze všech uvedených kategorií byl Oranžový seznam podroben největší kritice. Praxe vidí jeho nedostatky v tom, že neposkytuje zásadní radu, jaké situace a jaké ne spadající do jeho působnosti vedou k vyloučení rozhodce z projednávané věci. Na druhou stranu jakýkoli pokus o vytvoření precizního seznamu povede k obvinění z neúplnosti, s čímž budou spojeny neoddelitelné obtíže s jejich uplatňováním.¹¹⁵

¹¹² Sec. 2 Waivable Red List, IBA Guidelines.

¹¹³ Sec. 3 Orange List, IBA Guidelines.

¹¹⁴ Sec. 4 Green List, IBA Guidelines.

¹¹⁵ REDFERN, HUNTER: *Law and Practice...* 271 s.

Závěrem bychom rádi uvedli, že cílem IBA Guidelines není sloužit jako nástroj k řešení situací, jež zpochybňují nestrannost a nezávislost rozhodce, ale primárně jako návod k řešení takové situace. Z odborné literatury se dozvídáme, že dokument, ač je právně nezávazný, tak se své pozornosti velmi těší. Pro rozhodce se stal v běžné rozhodovací praxi něco jako *ad hoc* vodítko v případech pochybujících o své podjatosti.

4.5. Podjatost rozhodce v praxi

Podjatost rozhodce je více střežena na západní části světa, o tom svědčí množství rozhodnutí rozhodčích institucí, které reflektují danou oblast. Proto se pozastavíme nad třemi rozhodnutími, které se zabývají výkladem IBA Guidelines a obecně danou oznamovací povinností o podjatosti rozhodce.

První případ se týká investiční arbitráže *ICS Inspection and Control Services Limited v. Republic of Argentina*¹¹⁶. V této věci byla zahájena arbitráž na základě rozhodčích pravidel UNCITRAL mezi Argentinou (dále jen žalobce) a ICS Inspection (dále jen žalovaný) před třemi jmenovanými rozhodci. Každá ze stran jmenovala svého rozhodce, přičemž u jmenovaného rozhodce na straně žalovaného vznikly pochybnosti o jeho podjatosti. Pochybnosti byly založeny na skutečnosti, že jmenovaný rozhodce je členem advokátní kanceláře, která zastupovala pobočku žalovaného v jiné záležitosti (*Vivendi case*), ale přesto minulá účast v řízení nemá žádnou spojitost se současným případem. Žalobce napadl jmenování rozhodce a požádal rozhodčí soud o vydání stanoviska v této věci. Soud deklaroval, že vzhledem k okolnosti, že je rozhodce členem advokátní kanceláře, která v minulosti zastupovala protistranu, tak právě tento důvod bývá velmi častým zdrojem pochybností o nestrannosti a nezávislosti rozhodce. Strany ve svých vyjádřeních posléze obrací k právně nezávaznému IBA Guidelines. Žalobce napadl část 3.4.1. Oranžového listu, kdy toto ustanovení stanoví, že za okolností, kdy rozhodce působí v advokátní kanceláři, která zastupuje v řízení jednu ze stran nebo její pobočku může vést k oprávněné pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti. V souvislosti s tímto ustanovením je třeba uvést následující 3.4.2. Oranžového listu, který říká, že okolnosti, za kterých rozhodce působil v uplynulých třech letech jako poradce jedné ze stran nebo její pobočky v nesouvisející věci může vést k oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti. Uvedený případ reflektoval obě

¹¹⁶ UNCITRAL Tribunal: Rozhodčí nález ze dne 10. 2. 2012, *ICS Inspection and Control Services Limited v. Republic of Argentina*. PCA Case No. 2010-9.

zmíněná ustanovení a lze tedy objektivně pochybovat o jeho nestrannosti a nezávislosti. Žalovaný sice tvrdil, že oba případy se sice týkají investic, ale technicky spolu nesouvisí. I přesto se rozhodčí soud obrací k výkladu v IBA Guidelines a zdá se být proto rozumné jmenovat jiného rozhodce v dané věci a předejít procesním důsledkům spojených s jeho podjatostí.

Další kauza *EURL Tecso c/ SAS Neoelectra Group*¹¹⁷ se odehrála ve Francii před International Chamber of Commerce (ICC). Jak uvádíme výše, tak v západních státech je nestrannosti a nezávislosti věnován větší zájem, avšak až takový, že je někdy úmyslně zneužíván. V této kauze byla vznesena námitka podjatosti rozhodce jedné ze stran, která se také týkala právního zastoupení stran. Strana se domnívala, že vzhledem k tomu, že rozhodce má v přátelích na sociální síti Facebook jedno z právních zástupců stran, tak lze důvodně pochybovat o jeho nestrannosti a nezávislosti. V této věci nebylo vydáno stanovisko ohledně této námítky, neboť francouzský soud tento argument nepřijal a odmítl ho.

Poslední případ *Commonwealth Coatings Corp. v. Continental Casualty Company*¹¹⁸ se již nezabývá využitím IBA Guidelines v praxi, ale obecné oznamovací povinnosti rozhodce, která je v mnoha státech a řádech výslovně zakotvena. Věc se odehrála před americkým Nejvyšším soudem, který potvrdil zrušení rozhodčího nálezu, protože rozhodce porušil oznamovací povinnost a toto porušení založilo důvodnou obavu ohledně nestrannosti a nezávislosti. Věc se týkala povinnosti dodavatele zaplatit peněžitou částku za provedení díla subdodavateli. Rozhodce byl jedním z členů advokátní kanceláře, která velmi často poskytovala právní služby jedné ze stran. Soud deklaroval, že ač nebylo dáno ryzí právní zastoupení rozhodcem, tak tento velmi blízký vztah podléhá oznamovací povinnosti a porušení této povinnosti zakládá důvodné pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti, proto soud rozhodčí nález zrušil.

¹¹⁷ ICC: Rozhodčí nález ze dne 10. 3. 2011, *EURL Tecso c/ SAS Neoelectra Group*, N° 09/28537, 09/28540.

¹¹⁸ Nejvyšší soud USA: Rozhodnutí ze dne 18. 11. 1968, *Commonwealth Coatings Corp. v. Continental Casualty Company*, 393 U.S. 145.

5. Procesní důsledky podjatosti rozhodce

Porušení povinností, jež se týkají nestrannosti a nezávislosti rozhodce a také dalších povinností, které jsou spjaty s funkcí rozhodce, vedou k právním následkům. Mohou mít zásadní vliv na průběh rozhodčího řízení a narušení smluvního vztahu mezi stranami, ale také na výsledek adjudikační činnosti, a to zrušení rozhodčího nálezu nebo odmítnutí jeho uznání a výkonu. Tyto následky jsou zcela negativní rázu, proto jsou v právních úpravách zakotveny preventivní normy, ne vždy však jsou tyto normy dodržovány.

V následujícím textu je pojednáno o vyloučení rozhodce z projednávané věci, které není tak relevantního charakteru jako zrušení vydaného rozhodčího nálezu. Vyloučený rozhodce může být velmi lehce nahrazen dalším arbitrem, zatímco nevyločení podjatého rozhodce proto povede k těmto závažnějším následkům, a to zrušení rozhodčího nálezu nebo odepření jeho uznání a výkonu.

5.1. Vyloučení rozhodce

Modelový zákon a Modelový jednací řád UNCITRAL (dále Modelový jednací řád) uznávají dva důvody pro vyloučení rozhodce, a to 1) absence nestrannosti a nezávislosti, 2) zánik způsobilost k výkonu mandátu.¹¹⁹ Odvolání rozhodce z projednávané věci probíhá na základě důvodných pochybností o jeho nestrannosti a nezávislosti, jak je pojednáno výše.¹²⁰ Z důvodů potencionálního ohrožení průběhu rozhodčího řízení je rozhodci a stranám uložena oznamovací povinnost ohledně těchto okolností. Na odvolání rozhodce z jeho funkce lze nahlížet jako důsledek porušení této prevenční normy.

Důvody, které vedou k vyloučení rozhodce z projednávané věci, vychází z premisy třístupňového hodnocení okolností, které mohou vzbuzovat pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti rozhodce.¹²¹

První stupeň počíná u rozhodce, který má povinnost zkoumat svoji nestrannost a nezávislost. Zkoumá ji k dvěma okamžikům, a to k okamžiku svého jmenování a po svém jmenování. Zjistí-li před přijetím své funkce objektivní okolnosti, jež zakládají jeho podjatost, má povinnost funkci nepřijmout, hledí se na něho jako na nezpůsobilého rozhodce a je *de iure*

¹¹⁹ Čl. 14 odst. 1 modelového zákona UNCITRAL, čl. 12 odst. 1 modelového jednacího řádu UNCITRAL.

¹²⁰ Viz výše, s. 28.

¹²¹ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o...* 412 s.

vyločen z projednávané věci.¹²² Předmětné pochybnosti mohou vyjít najevo až v průběhu řízení, v takovém případě je povinen se své funkce vzdát a oznámit stranám domnělé skutečnosti o jeho podjatosti, pak se zhodnocení přesouvá na strany.

Druhý stupeň hodnocení se vyskytuje v rovině stran. Jak je uvedeno výše, subjektivní posouzení nestrannosti a nezávislosti rozhodce není rozhodující, pokud ale strany shodně namítají, že okolnost je natolik významná, je třeba k ní přihlídnout a rozhodce by měl zvážit svoji rezignaci nebo být z projednávání věci vyloučen stranami. Návrh na vyloučení rozhodce může podat kterákoli ze stran a často se uplatňuje zmíněný *reasonable man test*, a proto pomocnou úlohu při vznesení námítky podjatosti má v *lex arbitri* obvykle soud.¹²³ Vzorem této myšlenky se stal Modelový jednací řád¹²⁴, který zavádí praxi, jež je přejata mnohými zahraničními rozhodčími institucemi do svých řádů. Prvně o návrhu na vyloučení rozhodce z projednávané věci rozhodují strany formou dohody a posléze meritorně rozhodne právě obecný soud, rozhodčí soud nebo *appointing authority*.

Třetí stupeň se nachází u rozhodčího senátu, který taktéž musí zkoumat důvody, které vedou k vyloučení jeho členů.¹²⁵ U každého z nich musí být důvodnost námitek zkoumána a musí k předmětné okolnosti vyjádřit. Za všeobecně uznávaný standard zhodnocení podjatosti se považuje skutečnost, že ostatním rozhodcům senátu musí být dán prostor, aby ke zkoumané skutečnosti podali své stanovisko o vyloučení podjatého rozhodce. Stanoviska ostatních rozhodců jsou důležité zejména pro další postup, jelikož riziko podjatosti povede ke zrušení rozhodčího nálezu.¹²⁶

Rozhodčí smlouva může stanovit také jiné postup pro vyloučení rozhodce. Vzhledem k tomu, že je rozhodčí smlouva soukromoprávní dohoda, tak při sjednávání postupu pro vyloučení nesmí být narušena rovnost stran a zaručena jejich efektivní obrana.¹²⁷ Některé národní právní řády dokonce stanoví, že je přípustně, aby dohoda nahradila postup stanovený *legis arbitri*¹²⁸, některé zase považují tato ustanovení za závazná.¹²⁹

V důsledku vyloučení rozhodce z projednávaného sporu musí dojít k doplnění počtu rozhodců, tak jak je stanoveno v rozhodčí smlouvě. Neobnovení stanoveného počtu s sebou

¹²² ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí řízení*... 189 – 191 s.

¹²³ § 12 odst. 2 zákona č. 216/ 1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁴ Čl. 13 odst. 4 Modelového jednacího řádu UNCITRAL.

¹²⁵ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 4. 2004, sp. zn. 18 Co 18/2004, strana namítala vyloučení celého rozhodčího senátu, včetně rozhodce, kterého sama jmenovala.

¹²⁶ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o..* 412- 415 s.

¹²⁷ BORN: *International...* 1580 s.

¹²⁸ Např. Čl. 179 odst. 2 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém, § 10 a 11 švédského zákona o rozhodčím řízení.

¹²⁹ Čl. 13 odst. 1 Modelového zákona UNCITRAL.

nese negativní důsledky, a to zrušení rozhodčího nálezu nebo odepření jeho uznání a výkonu. Některé právní úpravy připouštějí, aby rozhodčí řízení pokračovalo dále i s nedoplněným počtem rozhodců (*truncated tribunal*), kdy hlavním cílem je zamezit zneužívání rezignace rozhodců. Tato situace nastane však ojediněle.¹³⁰

5.2. Zrušení rozhodčího nálezu a odepření jeho uznání a výkonu

Primárním účelem každého rozhodčího řízení je vydání spravedlivého rozhodnutí, a to rozhodčího nálezu. Z pohledu NewÚ a národních právních řádů je na rozhodčí nález nahlíženo jako na akt veřejnoprávní povahy, a proto jsou s ním spojeny veřejnoprávní následky. Oblast zrušování rozhodčích nálezů a jeho uznání a výkon jsou důležitým bodem mezinárodní arbitráže, celoplošné pojetí této otázky by přesahovalo rámec diplomové práce, proto se zaměříme jen na zrušení rozhodčího nálezu a odmítnutí jeho uznání a výkonu v důsledku námítky podjatosti rozhodce.

5.2.1 Námítka podjatosti

I když na funkci rozhodce nejsou kladeny žádné speciální požadavky, tak ji rozhodce musí vykonávat řádně. Nejenom strany, ale i on má právní zájem na správném a vykonatelném rozhodnutí, neboť takové rozhodnutí je odrazem jeho kvalifikačních schopností. V opačném případě hrozí nebezpečí ztráty dobré pověsti, i jeho klientů, a v konečném důsledku i odpovědnost za škodu.¹³¹

S řádným výkonem je spojena i reakce na námítky své podjatosti ze stran arbitráže. Je-li vznesena důvodná námítka, musí se s ní neprodleně vypořádat.¹³² Absence vypořádání této námítky zakládá důvod pro odvolání rozhodce nebo i zpochybnění rozhodčího nálezu. Rozhodci je však umožněno nereagovat na tzv. obstrukční námítky, jejichž cílem je záměrně namítat podjatost rozhodce a mařit rozhodčí řízení. Neuplatní-li ale strana svoji námítku, ačkoli by měla, nese s sebou procesní ztrátu v možnosti brojit proti rozhodčímu řízení.¹³³

Za názorný příklad slouží rozhodnutí amerického odvolacího soudu *AAOT Foreign Economic Association Technostroyerport v. International Development and Trade Service*

¹³⁰ BORN: *International*...1586- 1590 s.

¹³¹ KLEIN, DOLEČEK. *Meritum*... 35-36 s.

¹³² Čl. 4 Modelového zákona UNCITRAL.

¹³³ POUURET, Jean Francois, BESSON, Sébastien. *Comparative Law of International Arbitration*. 2. vyd. London: Sweet & Maxwell Ltd, 2007, 357-358 s.

*Inc.*¹³⁴ V dané věci rozhodoval rozhodčí senát a jeden z jeho členů byl zřetelně podplacený. Žalovaná strana, ač o této skutečnosti věděla, nic nenamítala a ani nenavrhlala odvolání rozhodce. Po vydání rozhodnutí žádala o odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu, odvolací soud se vyjádřil, že mlčení žalovaného se presumovalo ve vzdání se práva cokoliv proti rozhodnutí namítat. Otázkou zůstává, jestli v daném případě neměl soud spíše vyslovit zrušení rozhodčího nálezu z důvodu nezpůsobilosti rozhodce než potvrdit dané rozhodnutí.

Stejnako vyslovuje i Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodnutí *Albert and Le Compte, van Leuven, De Meyere v. Belgie*¹³⁵, když strana neuplatní námitku proti nestrannosti a nezávislosti rozhodce, rezignuje tím na prokazatelně na svá práva a vzdává se práva na nestranného soudce.

O námitce podjatosti rozhoduje v první řadě sám rozhodce, zda uzná, že se vyskytuje objektivní důvod, pro který nemůže ve věci vydat spravedlivé rozhodnutí, musí se své funkce vzdát. Pokud na svoji funkce nerezignuje, strany podávají návrh k rozhodčím soudům nebo soudům *legis arbitri*. V českém právu plní právě obecný soud pomocnou funkci při vznesení námítky podjatosti a vyloučení rozhodce z projednávané věci. Návrh na vyloučení rozhodce se považuje za zvláštní určovací žalobu podle § 80 písm. c) OSŘ. Tento postup se uplatní zejména při začátku a průběhu rozhodčího řízení. *Otázkou zůstává, kdy zaniká právo stran namítat podjatost rozhodce?* Mezinárodní praxe je za jedno, že okamžikem je vydání rozhodčího nálezu, a to z důvodu principu právní jistoty.¹³⁶ Stejný názor zaujímá i Bělohlávek, i když rozhodčí řízení končí teprve v momentě právní moci rozhodčího nálezu, tak námitku proti rozhodcově podjatosti uplatnit nelze, protože stále existuje možnost, jak lze rozhodnutí pro podjatost rozhodce zvrátit, a to zrušením rozhodčího nálezu.¹³⁷ Renomované stále rozhodčí soudy v zahraničí ve svých rozhodnutích¹³⁸ deklarují, že právě tento institut je jedinou a efektivní možností, která je stranám poskytována pro nápravu důsledků základních procesních vad včetně podjatosti rozhodce, jimž může být rozhodčí nález postižen. Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti rozhodce je předmětem následující podkapitoly.

¹³⁴ US Court of Appeal: Rozhodnutí ze dne 4. 6. 1998, *Foreign Economic Association Technostroyerport v. International Development and Trade Service Inc.*, 139 F.3d 980 2nd Cir.

¹³⁵ Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek ze dne 10. 2. 1983, *Albert and Le Compte, van Leuven, De Meyere v. Belgie*, sp. zn. č. 7299/75 a 7496/76.

¹³⁶ REINER, Andreas. *The new Austrian Arbitration Law*. Wien: LexisNexis, 2006. 199 s.

¹³⁷ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o..* 440- 441 s.

¹³⁸ Např. Rozhodnutí ICC ze dne 28. 10. 2010, sp. zn ICC 12.190.

5.2.2. Zrušení rozhodčího nálezu

Zrušení rozhodčího nálezu je institut, který je v praxi mylně zaměňován s opravným prostředkem. Jeho hlavním účelem je přezkum vydaného rozhodnutí a zároveň je logickým doplňkem práva na spravedlivý proces, potažmo domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu, jakožto kontrolní funkce soudu.

Přezkum ze strany soudů není ve všech *legis arbitri* zakotven. Dokonce Evropský soud pro lidská práva v jednom ze svých rozhodnutí¹³⁹ deklaroval, že rozhodčí nález nemusí podléhat přezkumu obecných soudů, protože by následně bylo na rozhodčí řízení nahlíženo jako řízení v prvním stupni. Výkladem *a contrario* přijdeme k úsudku, že státy nemusí připustit zrušení rozhodčího nálezu bez výjimky.¹⁴⁰

Modelový zákon vytváří obecnou úpravu pro rušení rozhodčích nálezů, jež kopíruje NewÚ a EÚ a jež se tato úprava stává modelem i pro mnoho národních zákonů včetně ZRŘ. O zrušení rozhodčího nálezů ohledně námitky podjatosti rozhodce není v článku 34 Modelového zákona výslovně nic stanoveno, důvod musíme dovozovat analogií. Podle Borna je námitka podjatosti rozhodce otázkou procesního práva, jejíž nedostatek je důsledkem zrušení.¹⁴¹ Dle této teze můžeme dojít k výsledku, že z důvodu uvedeného v článku 34 je možné rozhodčí nález zrušit pro porušení procesních podmínek, které spočívají ve způsobu vedení řízení, rozhodování rozhodců a nesplnění procesních podmínek předepsaných zákonem. Ve srovnání s touto právní úpravou se nabízí uvést i úprava národní. Český ZRŘ má stanovený taxativní výčet důvod, pro něž je možné rozhodčí nález zrušit. V § 31 písm. c) je uveden důvod, který se opírá o prvek nezpůsobilosti být rozhodcem.¹⁴² Zrušení pro podjatost rozhodce taktéž není přímo stanovena, ale dle úvodních ustanovení zákona se jedná o jeden z dalších prvků, které do způsobilosti rozhodce musíme zařadit. Judikatura českého soudnictví má však na tento aspekt odlišný názor. Ve svém rozhodnutí¹⁴³ stanovila, že na základě našeho uvedeného důvodu se nelze dovolávat zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti rozhodce, neboť tomuto postupu je věnován § 12 odst. 2¹⁴⁴ a zrušovací důvod se týká jen případů objektivní nezpůsobilosti k výkonu funkce.¹⁴⁵

¹³⁹ Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek ze dne 23. 2. 1999, *Suovaniemi v. Finsko*, stížnost č. 31737/ 96.

¹⁴⁰ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o..* 1061- 1063 s.

¹⁴¹ BORN: *International...* 1530 s.

¹⁴² § 31 písm. c) zákona č. 216/ 1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. „*Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem.*“

¹⁴³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 11. 2007, č.j. Cmo 351/2007- 179.

¹⁴⁴ § 12 odst. 2, zákona č. 216/ 1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. „*Nevzdá-li se rozhodce funkce, mohou se strany dohodnout o postupu při jeho vyloučení. Kterákoli ze stran může podat návrh, aby o vyloučení rozhodl soud.*“

¹⁴⁵ LISSE, Luděk. *Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, 346 s.

Dle našeho názoru tento závěr není jednoznačný, proto je hoden polemiky. Pod rozhodcovskou způsobilostí si představujeme nejenom naplnění obecného požadavku zletilosti, bezúhonnosti, ale i nerozlučné přistoupení nepodjatosti rozhodce, proto tyto předpoklady musí být vykládány jako kompoziční celek. Z uvedeného judikátu by takového rozhodnutí nebylo možné zrušit pro podjatost rozhodce, čímž by byla porušena ustanovení zákona.

5.2.3. Odmítnutí uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu

Další možností jak docílit toho, aby rozhodnutí, které bylo vydáno za podjatosti rozhodce, bylo zmařeno, je domáhat se odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu.

Stádium rušení rozhodčích nálezů nemusí být vždy úspěšné, proto podle převažující mezinárodní praxe nemá zrušení rozhodčího nálezu soudem exteritoriální účinek. Bělohávek k tomu uvádí, že v řízení s mezinárodním prvkem nemusí zrušení rozhodčího nálezu v tuzemsku znamenat nemožnost jeho uznání a výkonu.¹⁴⁶ Z toho vyplývá, že vyloučení exteritoriálního účinku zrušení rozhodčího nálezu soudem v místě jeho vydání neznamena nemožnost jeho uznání a výkonu v zahraničí a naopak.¹⁴⁷

Uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů se věnuje především NewÚ. Ta ve svém článku V. stanoví, že orgán země, kde se o jeho uznání a výkon žádá, může odepřít takové rozhodnutí, pokud by nález byl v rozporu s veřejným pořádkem země (*ordre public*). Navrhovatel, aby dosáhl odepření uznání a výkonu nálezu v zemi, kde se o jeho uznání a výkon žádá, se musí dovolat rozporu rozhodčího nálezu s veřejným pořádkem země jeho uznání a výkonu, protože poukaz na to, že byl rozhodčí nález zrušen v jeho místě vydání, nestačí.¹⁴⁸ Ostatně toto pravidlo je taktéž vyjádřeno v článku IX. EÚ.

Veřejný pořádek podle NewÚ se vykládá v procesním pojetí, čili jedná se o takové vady, které nastanou v průběhu arbitráže nebo vydání rozhodčího nálezu. Mezi tyto procesní vady můžeme tedy zařadit již opakovaně námitku podjatosti. Například ve Francii se jedná dokonce o závažné procesní porušení veřejného pořádku, které je vždy důvodem k odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu.¹⁴⁹ Za důkaz může sloužit také případ *NAF vs. San Francisco*, kdy na jeho základě je ve Spojených státech amerických podjatost rozhodce

¹⁴⁶ BĚLOHLÁVEK: *Zákon o...*236 s.

¹⁴⁷ LISSE: *Zákon o...*565 s.

¹⁴⁸ Tamtéž 565 s.

¹⁴⁹ HARRIS, Troy L. The —Public Policy Exception to Enforcement of International Arbitration Awards Under the New York Convention—With Particular Reference to Construction Disputes. *Journal of International Arbitration*, 2007, č. 24, 17 – 18 s.

zařazena mezi základní principy kolidující s veřejným pořádkem. InSTITUTE National Arbitration Forum je ve velmi úzkém vztahu s jednou stranou a tento úzký vztah zakládá důvod pro odepření výkonu jím vyneseného nálezu.¹⁵⁰

Závěrem okruhu této problematiky lze říct, že nepodjatost je důležitý akcent, který musí být vždy naplněn. Jeho absence způsobí zánik funkce rozhodce pro konkrétní spor a za zákonných podmínek povede až ke zrušení rozhodčího nálezu nebo odepření jeho uznání a výkonu. Z hlediska těchto negativních následků musí být rozhodcům kladeno na srdce, že dodržování preventivním norem povede vždy ke správnému výsledku jak z hlediska právního, tak i ekonomického.

¹⁵⁰ Wall Street Journal Law Blog ze dne 7. 4. 2008 [cit. 1. 8. 2013]. Dostupné na <<http://blogs.wsj.com/law>>.

6. Závěr

V západních státech světa se mezinárodní rozhodčí řízení těší své oblibě a arbitráž se stává standardním řízením konaným v mezinárodních i vnitrostátních obchodních sporech, ale i přesto si pod tímto názvem může laická veřejnost představit nástroj podvodu. Tato ne příliš lichotivá pověst rozhodčího řízení může být zapříčiněna několika faktory. Za jeden z opravdu nejvýznamnějších faktorů ovlivňující reputaci rozhodčího řízení patří jednoznačně existence principů nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti rozhodce v průběhu rozhodování sporu. Tyto principy představují základní podmínku, bez níž se nemůže obejít žádné řízení. V případě jejich nedostatku by se skutečně dalo mluvit o podvodu. Česká odborná veřejnost se tomuto vsutku aktuálnímu a důležitému tématu příliš nevěnuje, proto se v této diplomové práci zabýváme jejich výkladem a posláním v mezinárodním rozhodčím řízení. Velký význam je kladen na otázku podjatosti rozhodce a eventuálních procesních důsledky, které mohou vzniknout v případě jejího nedostatku.

V úvodu diplomové práce si pokládáme tři výzkumné otázky: *Co to je podjatost rozhodce? Jaké mezinárodně uznávané dokumenty se jí věnují? Jaké procesní důsledky nastanou v případě podjatosti rozhodce?*

První výzkumná otázka odpovídá na podjatost. V rámci této otázky docházíme k závěru, že podjatost je procesní následek nestrannosti a nezávislosti rozhodce. Absence podjatosti je základním prvkem spravedlivého procesu, tak jej uznává Listina základních práv a svobod a Evropská úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod. V opačném případě dojde k porušení tohoto zaručeného práva a vydáním nekvalitního a nespravedlivého rozhodnutí. Podjatost rozhodce představuje důvodné pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti, a to ale s ohledem na konkrétní okolnosti případu, protože ne vždy každá skutečnost musí nutně založit podjatost rozhodce. Skutečnost proto musí natolik důvodná, že budí oprávněné a objektivní pochybnosti o jeho podjatosti a musí být takového charakteru, u které reálně hrozí riziko podjatosti.

Druhá výzkumná otázka se zabývá výkladem podjatosti na úrovni mezinárodního rámce. Věnujeme se především právně nezávaznému dokumentu tzv. *IBA Guidelines on Conflict of Interest in International Arbitration*. V rámci zkoumání tohoto dokumentu usuzujeme, že dokument poskytuje praktické vodítko při řešení podjatých situací, protože ve svých částech demonstruje případné okolnosti a názorné příklady, za nichž může podjatost rozhodce nastat. Standardy podjatosti nejsou vymezeny pouze pomocí tohoto dokumentu, ale

i jiných právních úprav, kdy pomocí komparativní metody konstatujeme, že právní úprava těchto standardů je si víceméně podobná.

Poslední výzkumná otázka má za úkol nás seznámit s procesními následky v případě podjatosti, kterou nejsou příliš pozitivního rázu. Prostřednictvím srovnání standardů podjatosti nacházíme v právních úpravách preventivní normy, které mají za úkol předcházet negativním procesním následkům. Preventivní normy ukládají rozhodcům povinnost oznámit skutečnosti, které vzbuzují důvodné pochybnosti o jejich podjatosti, a to stranám nebo rozhodčí instituci. V případě podjatosti rozhodce předsedy rozhodčího senátu podléhá tato skutečnost oznamovací povinnosti i ostatním členům senátu. Dále se v rámci této otázky blíže zabýváme všemi eventuálními procesními následky. Mezi počáteční procesní následek podjatosti řadíme vzdání se funkce rozhodce. Závažnější následek, který nastane, pokud se rozhodce funkce nevzdá, je vyloučení rozhodce z projednávané věci. Dalším zkoumáním těchto následků přicházíme k úsudku, že mnohem relevantnější následek je zrušení rozhodčího nálezu nebo odmítnutí jeho uznání nebo výkonu pro podjatost rozhodce. I přesto, že je rozhodčí nález zrušen, tak ani toho nezapříčiní možnost uznání a výkonu rozhodčího nálezu v jiné zemi, protože rušení nemá exteritoriální účinek.

Na základě položených otázek v diplomové práci **potvrzujeme hypotézu**, že principy nestrannosti, nezávislosti a nepodjatosti na straně rozhodce jsou nezbytné požadavky, které zcela zásadním způsobem ovlivňují výsledek mezinárodního rozhodčího řízení. Tyto principy jsou synonymem pro korektní jednání a rozhodování a také pro kvalitní a spravedlivé rozhodnutí, proto mají v mezinárodní arbitráži důležité místo. Nacházíme je nejenom na úrovni *legis arbitri*, ale i renomovaných světových rozhodčích institucí. Přítomnost těchto principů se musí reálně vyskytovat po celou dobu trvání arbitráže, protože jejich nedostatek může způsobit záporné následky jak pro rozhodce, tak i pro strany sporu.

Mezinárodní rozhodčí řízení je v praxi mezinárodního obchodu převažujícím způsobem řešení sporu. Na soudce v klasickém soudním řízení je kladeno, aby se při rozhodování sporu drželi principů nestrannosti, nezávislosti, nepodjatosti. Tyto principy musí být aplikovány i na mezinárodní rozhodčí řízení, neboť pouze prostřednictvím nich může mít veřejnost důvěru v rozhodčí řízení. Závěrem k této diplomové práci si dovoluujeme vyslovit, ať se nejenom rozhodci drží těchto principů, ale ať i strany těchto principů nezneužívají. Neboť právě na základě nich důvěra v rozhodčí řízení vstoupá a jsou a budou odrazem vždy opravdu spravedlivého rozhodnutí.

7. Shrnutí

Diplomová práce na téma „*Podjatost rozhodce v mezinárodním rozhodčím řízení*“ utvrzuje čtenáře, že nepodjatost rozhodce je jedním nejdůležitějších prvků, které jsou na rozhodcovskou způsobilost kladeny. Práce se rozpadá celkově do šesti kapitol.

Úvodní kapitola vymezuje hypotézu a pokládá si výzkumné otázky, na které je v průběhu textu odpovězeno. *Druhá* kapitola uvádí do rozhodčího řízení a jeho spjatých prvků, a to rozhodčí smlouvy, arbitrability sporu. Historický vývoj a exkurz arbitráže jsou také součástí této kapitoly. Následně podáváme stručný seznam právní úpravy, která se zabývá rozhodčím řízením na poli vnitrostátním i mezinárodním, vymezujeme teoretické koncepty, na kterých stojí rozhodčí řízení a vztah rozhodčího a soudního řízení. *Třetí* kapitola pojednává o osobě rozhodce a jeho roli v mezinárodním rozhodčím řízení. V rámci ní setkáme s vymezením předpokladů kladených na funkci rozhodce podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a také z pohledu Evropské úmluvy o obchodní arbitráži, Washingtonské úmluvy, Rozhodčích pravidel UNCITRAL a Vzorového zákona UNCITRAL. V souvislosti s předpoklady pro rozhodce se věnujeme neslučitelnosti rozhodce s jinými funkcemi zejména z pohledu tuzemského práva, dále se zaměřujeme na proces určení a jmenování rozhodce, a nakonec postavením rozhodce v rozhodčím řízení a myšlenkou jeho statusu v okruhu teoretických koncepcí. Kapitola *čtvrtá* se nazývá Etický kodex rozhodce s ohledem na jeho podjatost. V těchto pasážích se zaměřujeme na stěžejní část diplomové práce, a to podjatost rozhodce, mimo jiné se také zabýváme mlčenlivostí, nestranností a nezávislostí rozhodce. Definujeme podjatost a jeho vztah k nestrannosti a její postavení v prostředí mezinárodních arbitráží a v praxi. *Předposlední* kapitola seznamuje čtenáře s procesními důsledky podjatosti rozhodce, jež mohou v jejím výsledku nastat. Důsledky počínají námitkou podjatosti, vyloučením rozhodce a dalších následků, jež vedou až ke zrušení rozhodčího nálezu nebo odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu. V *závěru* diplomové práce si odpovídáme na otázky položené v úvodu této diplomové práce a potvrzujeme vymezenou hypotézu.

Klíčová slova:

Mezinárodní rozhodčí řízení, nestrannost a nezávislost, podjatost rozhodce, vyloučení rozhodce, zrušení rozhodčího nálezu.

8. Resumé

This diploma thesis “*The Conflict of Interest of an Arbitrator in International Arbitration*” confirms to the reader that the arbitrator's independence and impartiality are some of the most important elements which are obligatory to an arbitrator. It is divided into six chapters, inclusive of the introduction and conclusion.

The *introductory* chapter is asking three scientific questions, the answers for which are found throughout the text. The *second* chapter introduces the arbitration and its associated elements such as, arbitration agreement and arbitration of the dispute, historical development and excursion arbitration. Also included in this chapter are the theory underpinning arbitration and the relationship of the arbitration and court proceedings, in addition to a brief list of legislation which deals with arbitration of national and international jurisdiction. The *third* chapter deals with an arbitrator and his role in international arbitration. The definition of the assumptions imposed on the arbitrator pursuant from the perspective of the Czech legislation, the European Convention on Commercial Arbitration, the Washington Convention, the UNCITRAL Arbitration Rules and the UNCITRAL Model Law. In connection with the assumptions for the arbitrator to devote arbitrator incompatibility with other functions, especially in terms of domestic law, focusing on the process of identification and appointment of an arbitrator. Conclusion of this chapter deals with the status of arbitrator in the arbitration proceedings and the idea of his position within the theoretical concepts. Chapter *four* is called the Code of Ethics arbitrator with respect to the Conflict of Interest of an Arbitrator. In these passages, we focus on the main component of the thesis, and we also deal with confidentiality, impartiality and independence. We define the Conflict of Interest and its association with the impartiality and independence, and its position within the international arbitration and in practice perspective. The *fifth* chapter introduces the reader to the procedural consequences of Conflict of Interest that may occur in the outcome. Consequences can result in objection of prejudice, challenging the arbitrator. There are also consequences that lead to the annulment of an arbitration award, or denial of recognition and enforcement of foreign arbitral award. The complete thesis is then finalised by a conclusion, where in the author answers questions asked in the chapter of introduction.

Key words:

International arbitration, impartiality and independence, conflict of interest, challenging an arbitrator, annulment of an international arbitral awards.

Seznam použité literatury

Monografie

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 1672 str. ISBN 9788071793427.

BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: Komentář*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2012, 1672 str. ISBN 9788071793427.

BORN, Gary. *International Commercial Arbitration*. Aalphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 3303 str. ISBN 9789041127594.

FOREJT, Alois. *Řešení sporů v rozhodčím řízení*. Praha: PROSPEKTRUM, 1995. 175 str. ISBN 9788071750284.

FULLER, Lon L. *Morality of law*. New Haven: Yale University Press, 1969. 262 str. ISBN 9780300010701.

HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *International Commercial Arbitration Handbook*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 108 str. ISBN 9788024432588.

LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KROLL, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 2003. 953 str. ISBN 9789041115683.

LEW, Julian. *Applicable Law in International Commercial Arbitration*. New York: Oceana Publications-Dobbs Ferry, 1978. 633 str. ISBN 9780379202960.

LISSE, Luděk. *Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, 432 str. ISBN 9788073576455.

LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Linde, 2012, 920 str. ISBN 9788072018741.

KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK Martin. *Meritum Rozhodčího řízení*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2007. 272 str. ISBN 9788073572648.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995. 247 str. ISBN 9788071790280.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 464 str. ISBN 9788072392315.

MOSES, Margaret. L. *The Principles and practice of international commercial arbitration*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 360 str. ISBN 9780521866668.

RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H.Beck, 2004. 745 str. ISBN 9788071798736.

REINER, Andreas. *The new Austrian Arbitration Law*. Wien: LexisNexis, 2006. 468 str. ISBN 9783700733829.

POUDRET, Jean Francois, BESSON, Sébastien. *Comparative Law of International Arbitration*. 2. vyd. London: Sweet & Maxwell Ltd, 2007. 952 str. ISBN 9780421932104.

REDFERN, Alan, HUNTER, Martin. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. Londýn: Sweet & Maxwell, 2003. 659 str. ISBN 9780421862401.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 386 str. ISBN 9788073573249.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vyd. Praha : ASPI, 2013. 400 str. ISBN 9788074780042.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, RUS Jiří. *Řešení sporů v mezinárodním obchodním styku*. Právnícké sešity. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 53 str. ISBN 9788021006768.

RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: Prospektrum, 1997. 163 str. ISBN 9788071750512.

SANDERS, Pieter. *Quo Vadis Arbitration? Sixty Years of Arbitration Practice: A Comparative Study*. Hague: Kluwer Law International, 1999. 451 str. ISBN 9789041112354.

TWEEDDALE, Andrew, TWEEDDALE, Keren. *Arbitration of commercial disputes: International and English law practice*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 1010 str. ISBN 9780199216475.

Časopisné články

BAGNER, Hans: Confidentiality - A Fundamental Principle in International Commercial Arbitration? *Journal of International Arbitration*, 2001, č. 18, 243 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. *Právní rádce*, 2003, č. 10, 22- 25 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Rozhodčí řízení a komunitární právo. *Evropské právo*, 2002, č. 10, s. 8.

HARRIS, Troy L. The Public Policy Exception to Enforcement of International Arbitration Awards Under the New York Convention—With Particular Reference to Construction Disputes. *Journal of International Arbitration*, 2007, č. 24, 17- 18 s.

KLEIN, Bohuslav. Přednosti rozhodčího řízení. *Právní rádce*, 1999, č. 9, 13- 15 s.

MOTHEJZÍKOVÁ, Jarmila. Úloha národních soudů – podpora nebo dohled? *Evropské a mezinárodní právo*, 1998, č. 1, 43-54 s.

RŮŽIČKA, Květoslav. Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. *Právní rádce*, 1998, č. 8, 5- 8 s.

RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin Advokacie*, 2003, č. 5, 37 s.

SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců: Od konfliktu zájmů k přátelství na sociální síti. *Právní rádce*, 2012, č. 6, 34-37 s.

ŠŤASTNÝ, Marián. Nestrannost rozhodce jmenovaného stranou. *Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu*, 1961, č. 9, 87-90 s.

Internetové zdroje

HRADILOVÁ, Veronika. Diversity in the scope of arbitrability. *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009. [cit. 11. 6. 2013].

Dostupné na

<http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/arbitrabilita/Hradilova_Veronika__1559_.pdf>.

TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Nestrannost a nezávislost rozhodců ve spotřebitelských sporech*. [online]. Mvso.cz [cit. 20. června 2013]. Dostupné na

<<http://emi.mvso.cz/EMI/201003/09%20Tomancakova/Tomancakova.pdf>>.

Unie pro rozhodčí řízení a mediační řízení v ČR. Rozhodčí řízení a rozhodčí smlouvy.

[online]. Urmr.cz [cit. 7. února 2013]. Dostupné na <<http://www.urmr.cz/files/brozura-rozhodci-rizeni.pdf>>.

Wall Street Journal Law Blog ze dne 7. 4. 2008 [cit. 1. 8. 2013]. Dostupné na

<<http://blogs.wsj.com/law>>.

Mezinárodní smlouvy a právní předpisy

Anglický zákon o rozhodčím řízení (*Arbitration Act 1996*) z roku 1996 v platném a účinném znění.

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (vyhláška č. 176/1964 Sb.).

Evropská úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod.

Listina základních lidských práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.).

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Nizozemský zákon o rozhodčím řízení.

Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (vyhláška č. 74/1959 Sb.).

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (vyhláška č. 420/1992 Sb.).

Švýcarský zákon o mezinárodním právu soukromém.

Švédský zákon o rozhodčím řízení.

Vzorový zákon přijatý komisí UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1985.

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Ženevský protokol o doložkách o rozsudcích (č. 191/1931 Sb.).

Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků (č. 192/1931 Sb.).

Jednací řády a ostatní zdroje

AAA/ABA Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

IBA Ethics

IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration z 22. května 2004.

Jednací řád *Arbitration Institute of Stockholm Chamber of Commerce*.

Jednací řád *International Chamber of Commerce* (ICC Rules).

Rozhodčí pravidla WIPO.

Rozhodčí pravidla UNCITRAL pro řízení ad hoc.

Rozhodčí pravidla ISCID.

Rozhodčí řád EHK.

Smírčí pravidla UNCITRAL.

The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes ze dne 1. března 2004.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

Rozhodnutí ze dne 10. 2. 1983, *Albert and Le Compte, van Leuven, De Meyere v. Belgie*, sp. zn. č. 7299/75 a 7496/76.

Rozhodnutí ze dne 19. 12. 1997, *Ali Shipping vs. Shypiard Trogir*, APP.L.R. 12/19, odst. 58.

Rozhodnutí ze dne 10. 2. 1983, *Albert and Le Compte, van Leuven, De Meyere v. Belgie*, sp. zn. č. 7299/75 a 7496/76.

Rozhodnutí ze dne 7. 4. 1995, *ESSO Australian Resources Ltd. v. Plowman*, F.C. No. 95/014, odst. 35.

Rozhodnutí ze dne 28. 6. 1984, *Campbell a Fell proti Spojenému království*, C- 7819/77; 7878/77, série A, č. 80.

Rozhodnutí ze dne 18. 11. 1968, *Commonwealth Coatings Corp. v. Continental Casualty Company*, 393 U.S. 145.

Rozhodnutí ze dne 4. 6. 1998, *Foreign Economic Association Technostroyerport v. International Development and Trade Service Inc.*, 139 F.3d 980 2nd Cir.

Rozhodnutí ICC ze dne 28. 10. 2010, sp. zn ICC 12.190.

Rozhodčí nález ze dne 10. 2. 2012, *ICS Inspection and Control Services Limited v. Republic of Argentina*. PCA Case No. 2010-9.

Rozhodnutí ze dne 23. 2. 1999, *Suovaniemi v. Finsko*, stížnost č. 31737/ 96.

Rozhodčí nález ze dne 10. 3. 2011, *EURL Tesco c/ SAS Neoelectra Group*, N° 09/28537, 09/28540.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2487/ 2010.

Rozhodčí nález Rozhodčího soudu při IAL SE České republiky ze dne 10. 1. 2010, sp.zn. 8/2010.

Rozhodčí nálezy Rozhodčích soudů České republiky Rsp 147/01, Rsp 148/01, Rsp 122/2.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 4. 2004, sp. zn. 18 Co 18/2004.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. listopadu 2007, č.j. Cmo 351/2007- 179.

Usnesení Ústavního soud ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02.